هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

پڕۆتۆکۆڵەکان

39

سالّی/ 2007 – بەرگی سی و نۆ

چاپی یەکەم/ سالّی 2007

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (25) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2007/1/7 ل5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (26) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/1/8 ل37

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (27) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2007/1/14 ل63

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (28) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/1/15 ل117

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/1/24ل125

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/3/13 ل171

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/3/26 ل181

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/3/27 ل235

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/4/2 ل279

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/3 ل317

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/4 ل343

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/10 ل385

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/11 ل445

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – شەممە 2007/4/14 ل549

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/4/16 ل577

بەڕێز شوقی حسین ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یاسای وەزارەتی مافی مرۆڤ

ماددەی یەکەم:- مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:-

1- **هەرێم: هەرێمی کوردستانی عیراقی فیدراڵ.**

2- **ئەنجومەنی وەزیران: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان.**

3- **وەزارەت: وەزارەتی مافی مرۆڤ.**

4- **وەزیر: وەزیری مافی مرۆڤ.**

5- **بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی مافی مرۆڤ.**

6- **پەیمانەکانی مافی مرۆڤ: جارِدانی جیهانیی مافی مرۆڤ ودوو بەڵێنە دەوڵەتییەکان وپرۆتۆکۆڵە پێوە لکاوەکانیان وپەیمان وریِّککەوتننامەکانی پەیوەستن بە مافی مرۆڤ.**

ماددەی دووەم:

1- **وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتە وبەرپرسە لە جێبەجێ کردنی کاروباری وئاراستەکردنی سیاسەتەکەی و سەرپەرشتی کردنی هەموو بڕیارو فەرمان وریِّنماییەکی پەیوەندییان هەبێت بە ئەرکی وەزارەت وپێکهاتە و دەستەڵاتەکانی وهەموو کاروبارە هونەری ودارایی وکارگێڕیی وریِّکخستنەکانی بەپێێ حوکمەکانی یاسا.**

2- **بریکاری وەزارەت: یارمەتی وەزیر دەدات لە ئاراستە کردنی وەزارەت و سەرپەرشتی کردنی کاروبارەکانی لەچوار چێوەی ئەو دەستەڵاتانەی کە پێی دەسپێردرێ و دەبێ خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆبێت.**

3- **راوێژکاران: ژمارەیان لە چوار پتر نابێ ودەبێ خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆبن.**

ماددەی سێیەم: وەزارەت ئەم ئامانج وئەرکانەی خوارەوە بەجێ دێنێ:

1-**شیاندنی هوشیاریی مافی مرۆڤ لە کۆمەڵگای کوردستانی وئەمەش لە رێگەی بڵاوکردنەوەی هوشیاریی رۆشنبیریی لەبارەی مافی مرۆڤ ومافی ئافرەت ومندااڵ بەپێی پێوەری نێو دەوڵەتی و بنەما مرۆڤایەتیەکانی کەلەپووری کۆمەڵایەتی وئایینی کۆمەڵگای کوردستانی.**

2- **چاودێری کردنی بارودۆخی مافی مرۆڤ ودەرخستنی ئەو پێشێلکارییانەی کە لەئەنجامی بەکار هێنانێکی هەڵە لە دەزگا وفەرمانگەکانی حکومەت لە هەرێمدا رووەدەدن.**

3- **بەهێزکردنی سەروەریی یاسا وچەسپاندنی رێزگرتن لە مافی مرۆڤ.**

4- **کارکردن لەپێناوی پیادەکردنی پەیمان وبەڵێنەکانی مافی مرۆڤ.**

5- **هەڵسەنگاندنی یاساکارییە نیشتمانیەکانی هەرێم بۆ جەخت کردن لەسەر ئەوەی کە دەشێن لەگەڵ ناوەرۆکی پەیمانەکانی مافی مرۆڤ.**

6- **سەردانی بەندیخانە ومەڵبەندەکانی گلدانەوە(حجز) وگرتووخانە بە شێوەیەکی دەوری وئامادەکردنی راپۆرت لەبارەی رەوشی ژیانی بەندکراوو گلدراو وگیراوەکاندا.**

7- ئامادەکردنی راپۆرتی سالانە لە بارەی مافی مرۆڤ لەهەرێمی کوردستاندا.

8- هاریکاری کردن لەگەڵ ئەورێکخراوانەی کە گوێ بە مافی مرۆڤ دەدەن لە ناو هەرێم ولە دەرەوەیدا، لەگەڵ حزبی سیاسی و کۆمەڵەی ئابووری و کۆمەڵایەتی و هزری و هاوولاتیاندا بۆ دابین کردنی چاك پیادەکردنی رێککەوتننامە نێو دەوڵەتیەکان و ئەو یاساکارییانەی دەرچوون لە بارەی مافی مرۆڤ لە هەرێمدا.

9- هاریکاریی و هاوئاهەنگی کردن لەگەڵ دەزگاو وفەرمانگە حکومەتیەکان ورێکخراوە ناوخۆیی و نێودەوڵەتیەکان بۆ بەرجەستەکردنی چەمکی مافی مرۆڤ و دەرخستنی ئەو پێشێلکارییانەی مافی مرۆڤ کە تووشی گەلی کوردستان بوون.

10- کارکردن لە پێناوی نەهێشتنی پاکتاو کردنی رەگەزیی.

11- بەشداریی کردن لەو کۆنگرە وکۆبوونەوە نێودەوڵەتییانەی کە پەیوەندیدارن بەمافی مرۆڤ.

ماددەی چوارەم: پێکهاتەکانی وەزارەت لەمانەی خوارەوە پێکدێن:

1- نووسینگەی وەزیر: فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکات خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆبێت و ژمارەیەك لە فەرمانبەران یاریدەی دەدەن.

2- نووسینگەی بریکاری وەزارەت: فەرمانبەریك سەرۆکایەتی دەکات خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت وچەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

3- بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کاروباری کارگێڕیی ودارایی.

4- بەڕێوەبەرایەتی گشتی مافی مرۆڤ :هەموو بەڕێوەبەرایەتیەکانی مافی مرۆڤ لە پارێزگاکانی (هەولێر وسلێمانی ودهۆك) ی پێوە دەلکێ.

ماددەی پێنجەم: وەزیر بۆی هەیە گرێبەست لە گەڵ کەسایەتی سروشتی ومەعنەوی لە خاوەن شارەزایی و پسپۆڕیی لە ناوەوەو دەرەوەی هەرێم ساز بدات بۆ جێبەجێ کردنی ئەو کارو ئەرکانەی کە پێی دەسپێردرێ بۆ ئەو ماوەیەی کە بەگونجاوی دەزانێ و ئەمەش بەمەبەستی بەدیهێنانی ئامانجەکانی وەزارەتەو ماف و ئەرکەکانیان لە دوای وەرگرتنی رەزامەندیی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران لەلایەن وەزیرەوە دەسنیشان دەکرێن.

ماددەی شەشەم: وەزیر دەستەلاتی پێکهێنانی لیژنەی هەمیشەیی وکاتی هەیە بۆ جێبەجێ کردنی کارو ئەرکی دیاری کراو.

ماددەی حەوتەم: وەزیر دەستەلاتی دانانی بەڕێوەبەرایەتی وبەش وهۆبەی نوێ یا لێکدان یا خود هەڵوەشاندنەوەیان لە کاتی پێویستدا هەیە، هەروەها دەستەلاتی دانانی لیژنەی هەمیشەیی و کاتی هەیە بۆ جێبەجێ کردنی کارو ئەرکیی دیاریکراو.

ماددەی هەشتەم: نووسینگەکانی سەر بە پارێزگای کەرکووك جارێ بەشێوەیەکی کاتی سەر بە پارێزگای سلێمانی دەبن تاکو ماددەی 140ی دەستووری عیراق جێبەجێ دەکرێ.

ماددەی نۆیەم: وردەکاری پێکهاتەکانی وەزارەت بەپێرەو دەسنیشان دەکرێن.

ماددەی دەیەم: یاسای ژمارە(2)ی ساڵی 2001، یاسای مافی مرۆڤ لە هەرێمی کوردستان هەڵدەوەشێتەوە.

ماددەی یازدەم: کار بە هیچ دەقێك ناکرێ گەرناکۆك بی لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی دوازدەم: پێویستە لە سەر وەزیرە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن .

ماددەی سێزدەم: ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە (وەقائیعی کوردستان)کاری پێدەکرێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەم پرۆژەیە ئیحالەی لیژنەی یاساو لیژنەی مافی مرۆڤ و ئەندامانی بەڕێز دەکرێت.

خاڵی دووەم/ خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای وەزارەتی داد, پرۆژەی یاسای وەزارەتی داد لە لایەن کاك کەریم بەحری دەخوێندرێتەوە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی یاسای وەزارەتی داد

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:-

1- **هەرێم: هەرێمی کوردستانی عیراقی فیدراڵ.**

2- **وەزارەت: وەزارەتی دادی هەرێم.**

3- **وەزیر: وەزیری دادی هەرێم.**

4- **ئەنجومەن: ئەنجومەنی وەزارەتی داد.**

5- **بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی داد.**

ماددەی دووەم: ئامانجی وەزارەت هێنانەدی داد و پاراستنی مافەکانی هەرێم و هاوواڵتییانە لە رێگەی پەرەپێدان و ئامادە کردنی یاساکان و رێزلێنان لە ناوەرۆکیان بە جۆرێکی وا پارێزگاری لە مافەکانی مرۆڤ بکات کە لەگەڵ جارِی جیهانی مافەکانی مرۆڤ و پەیمانە نێو دەوڵەتیە پەیوەندیدارەکان پێیانەوە بگونجێ.

ماددەی سێیەم: وەزیر سەرۆکی باڵای وەزارەتە و بەرپرسە لە بەڕێوەبردنی کارەکانیدا و هەموو بڕیارو فەرمانێك لە چوارچێوەی ئەرکەکانی وەزارەت و پێکهاتە و دەستەڵاتەکانی و هەموو کاروبارە کارگێڕی و هونەرییەکان لەنێو سنووری ئەم یاسایەو یاسا کار پێکراوەکان لەوەوە دەردەچێ و بەرپرسیشە لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیران بەو ناوەی کە ئەندامێکی هاوکارە لەو ئەنجومەنەدا.

ماددەی چوارەم: وەزارەت بریکارێکی هەیە, یارمەتی وەزیر دەدات لە بەڕێوەبردنی کاروباری وەزارەت و جێ بەجێ کردنی ئەرکەکانی و بەرپرسە لەو پێکهاتانەی کە وەزیر پێی دەسپێردرێ و هەندێ لەو دەستەڵاتانە دەگرێتە ئەستۆ کە وەزیر پێیدەدات.

ماددەی پێنجەم: وەزارەت لەم پێکهاتانەی خوارەوە پێکدێن:

یەکەم: نووسینگەی وەزیر: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, کە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆبێت.

دووەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, كە خاوەنی بڕوانامەی زانكۆ بێت.

سێیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتیی داد: بەڕێوەبەرێكی گشتی بەڕێوەی دەبات و لەم بەڕێوەبەراتییانەی خوارەوە پێكدێ:

1-**بەڕێوەبەرایەتی تاكەكان: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, كە خاوەنی بڕوانامەی زانكۆ بێت.**

2- **بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, كە خاوەنی بڕوانامەی زانكۆ بێت و خاوەن پسپۆڕیی بێت و ئەمانەی پێوە دەلكێ:**

أ-بەشی ژمێریاری.

ب- بەشی ورد كاری.

3- **بەڕێوەبەرایەتی خزمەتگوزاری: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, كە خاوەنی بڕوانامەی زانكۆ بێت و بەشی كۆگاكانی پێوە دەلكێ.**

4- **بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیە دادی و یاساییەكان: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, كە خاوەنی بڕوانامەی بەكالۆریوس بێ لە یاسا, یان هاوشانی بێ و لەم بەشانەی خوارەوە پێك دێت:**

أ-بەشی پەیوەندییە دادییەكان.

ب- بەشی پەیوەندییە یاساییەكان.

ج- بەشی راگەیاندن.

5- **بەڕێوەبەرایەتی پلان و بەدواداچوون: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, كە خاوەنی بڕوانامەی زانكۆ بێت و لەم بەشانەی خوارەوە پێكدێت:**

أ-بەشی پلاندانان.

ب- بەشی بەدواداچوون.

ج- بەشی ئامار كردن.

د- بەشی بیناكان.

ماددەی شەشەم:

یەكەم: دەزگاكانی داد لەمانەی خوارەوە پێكدێن:

1-**ئەنجومەنی راوێژكاریی بالأ.**

2- **داواكاری گشتی.**

3- **دەستەی سەرپەرشتی دادی.**

4- **بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆمار كردنی خانووبەرە.**

5- **بەڕێوەبەرایەتی گشتی فەرمانگە دادییەكان و ئەمانەی پێوە دەلكێ:**

أ-بەڕێوەبەرایەتی جێ بەجێ كردن.

ب- فەرمانگەكانی دادنووسەكان.

ج- بەڕێوەبەرایەتییەکانی چاودێری ناکامەکان.

6- بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاکسازی گەورەو منداڵان.

دووەم: دەزگاکانی داد بەپێی یاسای تایبەت بەخۆی کارو ئەرك و تایبەتمەندییەکانی جێ بەجێ دەکات بەمەرجێك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبێت.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: ئەنجومەنێك لە وەزارەت پێکدێت پێی دەگوترێت (ئەنجومەنی وەزارەتی داد)و لەمانە پێك دێت:

1-وەزیر: سەرۆکە.

2- بریکاری وەزارەت: جێگری سەرۆکە.

3- سەرۆکی ئەنجومەنی راوێژکاری گشتی: ئەندامە.

4- سەرۆکی داواکاری گشتی: ئەندامە.

5- بەڕێوەبەری گشتی داد: ئەندامە.

6- بەڕێوەبەری گشتی تۆمار کردنی خانووبەرە: ئەندامە.

7- بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگە دادییەکان: ئەندامە.

8- بەڕێوەبەری گشتی چاکسازی گەورەو منداڵان: ئەندامە.

دووەم: مەرجە بەڕێوەبەری گشتی خاوەن بڕوانامەی زانکۆ بێت لە یاسا, یان هاوشانی و خاوەن شارەزایی و خزمەتێك بێت لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت.

سێیەم: ئەنجومەن مانگانە لەسەر بانگهێشتی سەرۆك جارێك کۆ دەبێتەوەو لە کاتی نەهاتنیشی جێگرەکەی جێی دەگرێتەوە.

چوارەم: نیسابی بەستنی ئەنجومەن بە ئامادە بوونی دوو لەسەر سێی ئەندامانی تەواو دەبێت و بڕیارەکانی بە زۆرینەی دەنگی ئەندامە ئامادە بووەکان دەدرێت و لە کاتی یەکسانی بوونی دەنگەکانیش ئەو لایەنە پەسند دەکرێت کە سەرۆکی لەگەڵدایە.

پێنجەم: ئەنجومەن سکرتێرێکی دەبێت کە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت لە یاسا و کاروباری ئەنجومەن رێك دەخات.

ماددەی هەشتەم: ئەنجومەن ئەم ئەرکانە دەگرێتە ئەستۆ:

1-دانان و وتوویژ کردن لەسەر ئامانجی گشتی پلانی سالانەی وەزارەت و بڕیاردان لەسەری.

2- ئامادە کردنی بودجەی وەزارەت و میلاکی.

3- لێکۆڵینەوە لەو پێشنیازانەی کە تایبەتن بە دامەزراندن, یان هەڵوەشاندنەوە, یان لێکدانی فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت.

4- لێکۆڵینەوە لەو بابەتانەی کە وەزیر بۆی دەنێرێ.

هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

40

سالّی/ 2007 – بەرگی چل

چاپی یەکەم/ سالّی 2007

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/17 ل5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/18 ل77

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/24 ل127

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/25 ل181

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (14) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/7 ل241

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (15) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/5/9 ل319

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (16) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/14 ل361

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (17) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/5/15 ل405

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (18) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2007/5/27 ل457

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (19) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/28 ل519

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (20) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/5/29 ل585

ماددەی دووەم: نابێ جگەرە یا تووتن لە دەرەوە بهێنرێ یان بەرهەم بهێنرێ یا خود پیشان بدرێ یان بفرۆشرێ یان خەڵك هەیبێ بە نیازی فرۆشتنی . ئەگەر لەگەڵ مەرج و پێوەرەکانی کە وەزارەتی تەندروستی بە هاوئاهەنگی لەگەڵ هەردوو وەزیری پیشەسازی و ژینگە لە هەرێمدا دایان دەنێن رێك نەکەون.

ماددەی سێیەم: وەزارەتەکانی ژینگە و تەندروستی لایەنی تایبەتن بە چاودێری کردن لەسەر رادەی رێك دەرچوونی جگەرە و هەموو جۆرەکانی تووتنی و ناوخۆ و هاوردە لەگەڵ مەرجەکانی کە لەم یاسایەدا و لە رێنماییەکانی کە بۆی دەرچوون، بەمەرجێ هیچ ناتەواوییەك بە حوکمەکانی یاسا کارپێکراوەکان نەگەیەنێ.

ماددەی چوارەم: هەرکەسێکی کاری هێنانی جگەرە یان تووتن و بەربوومەکانی یاخود فرۆشتنی و عەرزکردنی بۆ فرۆشتن یان هەبوونی بە نیازی فرۆشتنی یان عەمبار کردنی بێ، دەبی مۆڵەتی ئۆسوولی لە وەزارەتی تەندروستی وەرگرێ، لەگەڵ، رەچاو کردنی مەرجەکانی کە لەم یاسایەدا هاتوون.

ماددەی پێنجەم: هەر کەسێکی تووتن یا بەروبوومەکانی یاخود جگەرە بە هەموو جۆرەکانیەوە لە دەرەوە بێنێ، دەبێ نووسراوەکەی بەر لە گەیشتنی بارەکەی بۆ هەرێم بەر لە هەفتەیەك بەلانی کەم بداتە وەزارەتەکانی ژینگە و تەندروستی بۆ پشکنینی لە کاتی گەیشتنیان و بۆ جەختکردن لەسەر مەواسەفات و مەرجە پێوەریە پشت پێ بەستراوەکانی هێنان لە دەرەوە، یاخود بەرهەم هێنانی جگەرە یان تووتن و خستنەڕووی بۆ فرۆشتن یان هەبوونیان بە مەبەستی فرۆشتن، قەدەغە دەکرێت ئەگەر لەگەڵ پێوەرەکانی کە وەزارەتی ژینگە دایان دەنێ بە هاوئاهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی رێك نەکەوێ.

ماددەی شەشەم: بڕیارێك لە ئەنجومەنی وەزیران لەسەر پێشنیازی وەزیری ژینگە دەردەچێ بە دەسنیشان کردنی بڕی قەتران و نیکۆتین کە ڕێ دەدرێ لە جگەرەیەکدا هەبن، بەمەرجێك لە مانەی خوارەوە ڕەت نەکات:

1. 10ملم قەتران.
2. (0,6)ملم نیکۆتین.

ماددەی حەوتەم: لەگەڵ رەچاو کردنی مواسەفاتی پێوەری بەکار هێنراویشدا، پێویستە لەسەر هەر پاکەتێکی تووتن وبەروبووم، یان جگەرە لە شوێنێکی دیار ئەم زانیارییانەی خوارەوە بنووسرێن.

1. **مێژووی بەرهەمهێنان و تەواوبوونی بە مانگ و ساڵ.**
2. **ئەم گوزارە ئاگادارکەرەوەی خوارەوە:-**

ئاگادار کردنەوەی تەندروستی: جگەرەکێشان هۆیەکی سەرەکییە بۆ تووش بوون بە شێرپەنجە و نەخۆشیەکانی سی و دڵ و بۆڕییەکانی خوێن.

3. **دەبێ رەنگی نووسینی ئاگادارییەکە هەمان رەنگی ناوی نیشانە بازرگانیەکە بێ.**
4. **دەبێ نووسینی ئاگادارییەکە لەسەر ڕووی وێنەکە بێت.**

5ـ لە بارەی پاکەتەکانی جگەرەکانەوە، ناواخنی هەر جگەرەیەك لە رێژەی قەتران و نیکۆتین دەربخرێت.

ماددەی هەشتەم:

1ـ فرۆشتن و خستنە رووی هەر چەندییەکی تووتن و بەروبوومەکانی قەدەغە دەکرێن گەر ماوەی بە کارهێنانیان بە تێپەروونی ساڵێك بەسەر بەرهەمهێنانیان بەسەر چوو بوو.

2ـ ریکلام کردن بۆ جگەرە یا تووتن یان بەربوومەکانی بەمەبەستی برەوپێدان و هاندان بۆ کێشانیان لە هەرێم قەدەغە دەکرێت و، ئەمەش لە هەموو جێگایەك و لە هەموو هۆیەکی راگەیاندن پەیڕەو دەکرێت.

ماددەی نۆیەم: پێویستە لەسەر ئەو شوێنانەی کە جگەرە و تووتن یان بەروبوومەکانی دەفرۆشن لە شوێنێکی دیار لە ناو دوکان و شوێنەکانیان و بە نووسینێکی خوێنراوەی گەورە لە تابلۆیەکی دیکەی بە دەرەوەدا گوزارەی ئاگادارییەکەی کە لە ماددەی (حەوتەم)ی ئەم یاسایەدا هاتووە بنووسرێت.

ماددەی دەیەم:

یەکەم : جگەرەکێشان لە شوێنە گشتیە داخراوەکانی خوارەوە قەدەغە دەکرێ:

1ـ هۆیەکانی هاتوچۆی گشتی.

2ـ قوتابخانە و مەڵبەندی فێرکردن و راهێنان و زانکۆ و نەخۆشخانە و مەڵبەندە تەندروستیەکانی دیکەی وەك دەزگای فێرکردن و دەزگاکانی تەندروستی.

3ـ وەزارەتەکان و دەزگا حکومەتیەکانی دیکەو دەستەو دەزگا گشتییەکان و یانە وەرزشیەکان و بارەگای کۆمەڵەکان و شوێنە گشتیەکان و لە ناو ئەسانسێر و هۆڵەکانی سینەما و شانۆدا.

4ـ دەزگا پیشەسازییەکان و مەڵبەندەکانی ناردنی کەل و پەلی بازرگانی.

5ـ چێشتخانە و شوێنی دیکەی کە خواردن و خواردنەوە بە جەماوەر دەفرۆشن.

دووەم: دەشێ بەبڕیاری وەزیری ژینگە دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران شوێنی دیکە بخرێتە سەر ئەو شوێنانەی کە جگەرەکێشانی لێ قەدەغەیە.

سێیەم: بەدەر لە قەدەغەکردنی ناوبراو، دەشێ شوێنی داخراو بۆ جگەرە کێشان لەو شوێنانەی کە لە بڕگەی یەکەمدا لەم ماددەیە داهاتوون تەرخان بکرێ، بەڵام لە چێشتخانەکاندا، و ئەو شوێنانەی کە خواردن و خواردنەوە بە جەماوەر دەفرۆشن دەشێ ئەو شوێنانەی کە بۆ جگەرکیشان تەرخان دەکرێن بە تەواوی داخراوە نەبن.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یازدەم: وەزارەتەکانی ژینگە و تەندروستی کاری گونجاو بۆ هوشیار کردنی تەندروستی و نەهێشتنی جگەرەکێشان بە هەموو هۆیەك ئەنجام دەدات.

ماددەی دووازدەم: هەر کەسێکی جگەرە یان تووتن یاخود بەروبوومەکەی یان رێگەی دا جگەرە لە ئەو شوێنانە بکێشرێ کە قەدەغەیە بە غەرامەیەك سزا دەدرێت کە لە ( ) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە ( ) هەزار دیناریش زیاتر نەبێ. ئەگەر دووبارە شی کردەوە ئەوا سزایەکەی بەند کردن بۆ ماوەیەك کە لە 3 سێ مانگ کەمتر نەبێ یان بە غەرامەیەك بکاتە ( ) هەزار دینار.

ماددەی سێزدەم: هەر کەسێکی سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایەی کرد، لەگەڵ زیان نەگەیاندن بە هەر سزایەکی تووندتر، ئەو کەسە بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە (سالێك) زیاتر نەبێ و غەرامەیەك لە ( ) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە ( ) هەزار دیناریش زیاتر نەبێ سزا دەدرێ و لە کاتی دووبارە کردنەوەی سەرپێچیەکەشی سزاکەی بەند کردن و ئەو غەرامەیە دەبێت کە لەم ماددەیەدا هاتوون.

ماددەی چواردەم: پێویستە وەزیری ژینگە و تەندروستی رێنمایی پێویست دەربچوێنن بۆ ئاسانکاریی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی پازدەم: ئەم یاسایە دوای رەت بوونی نەوەد رۆژ لە رۆژی بلاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێ.

هۆیە پێویستەکانی دەرچوونی ئەم یاسایە

لە پێناو بەرژەوەندیی گشتی و پاراستنی مرۆڤی کوردستانی لە مەترسیەکانی کە تووشی دەبێ لە ئەنجامی جگەرکێشان و لە پێناوی کۆمەلگایەکی کوردستانی تەندروستی بێ جگەرکێشان و ژینگەیەکی پاك و دروست بۆ هاوولاتیان و بۆ دانانی مەرجی بەرزەفت بۆ نەهێشتنی جگەرەکێشان و قەدەغەکردنی لە شوێنە گشتییە داخراوەکاندا و قەدەغە کردنی ریکلامکردن بۆ تووتن و بەروبوومەکانی، ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس ئەم پرۆژەیە پەیوەندی بە زۆر لێژنەوە هەیە، لێژنەی یاسایی و لێژنەی ناوخۆ ولێژنەی تەندروستی و لێژنەی ژینگەو لێژنەی مافی مرۆڤ ولێژنەی شارەوانیەکان ولێژنەی پەروەردە، ئومێد دەکەم ببێتە هۆی ئەوەی هەندێك جگەرەکێش وازی لێ بێنن، قازانجیشی بۆ کۆبوونەوەکانمان هەیە، لەمەو دوا ئیجازە نادەین بەوانەی کەوا بۆ جگەرەکێشان دەچنە دەرەوە، چونکە قەدەغە دەکرێت، ئومێد دەکەین سوودی هەبێت، زۆر سوپاس. خاڵی حەوتەم: خستنەروو وگفتوگۆکردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی داد لەهەرێمی کوردستاندا، ئێستا پرۆژەکە بەکوردی وعەرەبی بخوێننەوە پاشان رای لێژنەی یاسایی.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رەشنووسی پرۆژەی یاسای وەزارەتی داد

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:-

1- هەرێم: هەرێمی کوردستانی عێراق.

2- وەزارەت: وەزارەتی دادی هەرێم.

3- وەزیر: وەزیری دادی هەرێم.

4- ئەنجومەن: ئەنجومەنی وەزارەتی داد.

5- بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی داد.

ماددەی دووەم: ئامانجی وەزارەت هێنانەدی داد و پاراستنی مافەکانی هەرێم و هاوولاتییانە لە رێگەی پەرەپێدان و ئامادە کردنی یاساکان و رێزلێنان لە ناوەرۆکیان بە جۆرێکی وا پارێزگاری لە مافەکانی مرۆڤ بکات کە لەگەڵ جارِی جیهانی مافەکانی مرۆڤ و پەیمانە نێو دەوڵەتیە پەیوەندیدارەکان پێیانەوە بگونجێ.

ماددەی سێیەم: وەزیر سەرۆکی باڵای وەزارەتە و بەرپرسە لە بەڕێوەبردنی کارەکانیدا و هەموو بڕیارو فەرمانێك لە چوارچێوەی ئەرکەکانی وەزارەت و پێکهاتە و دەستەڵاتەکانی و هەموو کاروبارە کارگێڕی و هونەرییەکان لەنێو سنووری ئەم یاسایەو یاسا کار پێکراوەکان لەوەوە دەردەچێ و بەرپرسیشە لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیران بەو ناوەی کە ئەندامێکی هاوکارە لەو ئەنجومەنەدا.

ماددەی چوارەم: وەزارەت بریکارێکی هەیە, یارمەتی وەزیر دەدات لە بەڕێوەبردنی کاروباری وەزارەت و جێ بەجێ کردنی ئەرکەکانی و بەرپرسە لەو پێکهاتانەی کە وەزیر پێی دەسپێردرێ و هەندێ لەو دەستەڵاتانە دەگرێتە ئەستۆ کە وەزیر پێیدەدات.

ماددەی پێنجەم: وەزارەت لەم پێکهاتانەی خوارەوە پێکدێن:

یەکەم: نووسینگەی وەزیر: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, کە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆبێت.

دووەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, کە خاوەنی بڕوانامەی زانکۆ بێت.

سێیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتیی داد: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات و لەم بەڕێوەبەراتییانەی خوارەوە پێکدێ:

1-بەڕێوەبەرایەتی تاکەکان: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, کە خاوەنی بڕوانامەی زانکۆ بێت.

2- بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, کە خاوەنی بڕوانامەی زانکۆ بێت و خاوەن پسپۆڕیی بێت و ئەمانەی پێوە دەلکێ:

أ-بەشی ژمێریاری.

ب- بەشی ورد کاری.

3- بەڕێوەبەرایەتی خزمەتگوزاری: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, کە خاوەنی بڕوانامەی زانکۆ بێت و بەشی کۆگاکانی پێوە دەلکێ.

4- بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیە دادی و یاساییەکان: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, کە خاوەنی بڕوانامەی بەکالۆریوس بێ لە یاسا, یان هاوشانی بێ و لەم بەشانەی خوارەوە پێك دێت:

أ-بەشی پەیوەندییە دادییەکان.

ب- بەشی پەیوەندییە یاساییەکان.

ج- بەشی راگەیاندن.

5- بەڕێوەبەرایەتی پلان و بەدواداچوون: بەڕێوەبەرێك بەڕێوەی دەبات, كە خاوەنی بڕوانامەی زانكۆ بێت و لەم بەشانەی خوارەوە پێكدێت:

أ-بەشی پلاندانان.

ب- بەشی بەدواداچوون.

ج- بەشی ئامار كردن.

د- بەشی بیناكان.

ماددەی شەشەم:

یەكەم: دەزگاكانی داد لەمانەی خوارەوە پێكدێن:

1-ئەنجومەنی راوێژكاریی بالأ.

2- داواكاری گشتی.

3- دەستەی سەرپەرشتی دادی.

4- بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆمار كردنی خانووبەرە.

5- بەڕێوەبەرایەتی گشتی فەرمانگە دادییەكان و ئەمانەی پێوە دەلكێ:

أ-بەڕێوەبەرایەتی جێ بەجێ كردن.

ب- فەرمانگەكانی دادنووسەكان.

ج- بەڕێوەبەرایەتییەكانی چاودێری ناكامەكان.

6- بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاكسازی گەورەو منداڵان.

دووەم: دەزگاكانی داد بەپێی یاسای تایبەت بەخۆی كارو ئەرك و تایبەتمەندییەكانی جێ بەجێ دەكات بەمەرجێك لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایە ناكۆك نەبێت.

ماددەی حەوتەم:

یەكەم: ئەنجومەنێك لە وەزارەت پێكدێت پێی دەگوترێت (ئەنجومەنی وەزارەتی داد)و لەمانە پێك دێت:

1-وەزیر: سەرۆكە.

2- بریكاری وەزارەت: جێگری سەرۆكە.

3- سەرۆكی ئەنجومەنی راوێژكاری گشتی: ئەندامە.

4- سەرۆكی داواكاری گشتی: ئەندامە.

5- بەڕێوەبەری گشتی داد: ئەندامە.

6- بەڕێوەبەری گشتی تۆمار كردنی خانووبەرە: ئەندامە.

7- بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگە دادییەكان: ئەندامە.

8- بەڕێوەبەری گشتی چاکسازی گەورەو منداڵان: ئەندامە.

دووەم: مەرجە بەڕێوەبەری گشتی خاوەن بڕوانامەی زانکۆ بێت لە یاسا, یان هاوشانی و خاوەن شارەزایی و خزمەتێك بێت لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت.

سێیەم: ئەنجومەن مانگانە لەسەر بانگهێشتی سەرۆك جارێك کۆ دەبێتەوەو لە کاتی نەهاتنیشی جێگرەکەی جێی دەگرێتەوە.

چوارەم: نیسابی بەستنی ئەنجومەن بە ئامادە بوونی دوو لەسەر سێی ئەندامانی تەواو دەبێت و بڕیارەکانی بە زۆرینەی دەنگی ئەندامە ئامادە بووەکان دەدرێت و لە کاتی یەکسانی بوونی دەنگەکانیش ئەو لایەنە پەسند دەکرێت کە سەرۆکی لەگەڵدایە.

پێنجەم: ئەنجومەن سکرتێرێکی دەبێت کە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت لە یاسا و کاروباری ئەنجومەن رێك دەخات.

ماددەی هەشتەم: ئەنجومەن ئەم ئەرکانە دەگرێتە ئەستۆ:

1-دانان و وتووێژ کردن لەسەر ئامانجی گشتی پلانی سالانەی وەزارەت و بڕیاردان لەسەری.

2- ئامادە کردنی بودجەی وەزارەت و میلاکی.

3- لێکۆڵینەوە لەو پێشنیازانەی کە تایبەتن بە دامەزراندن, یان هەڵوەشاندنەوە, یان لێکدانی فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت.

4- لێکۆڵینەوە لەو بابەتانەی کە وەزیر بۆی دەنێرێ.

ماددەی نۆیەم: وەزیری داد بۆی هەیە روو لە ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێم بکات بۆ رەزامەندی دەربڕین لەسەر ئینتیدابی دادوەر و دادوەری دادگای تەمییزیشی لەگەڵدا بێت بۆ سەرۆکایەتی یەکێك لە دەزگاکانی وەزارەتی داد.

ماددەی دەیەم:

1-ئەرك و تایبەتمەندی و پێکهاتەکانی وەزارەت بە پێڕەو دەست نیشان دەکرێ.

2- وەزیر بۆی هەیە لە کاتی پێویستدا بەڕێوەبەرایەتی و بەش و هۆبە لە نوێ دابنێ, یان لێکیان بدات.

3- وەزیر بۆی هەیە رێنمایی بۆ ئاسانکاریی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی یازدەم: کارمەندانی دادگاکانی پێداچوونەوە (ئیستئناف) لە هەرێم بەستراونەتەوە بە وەزارەت جگە لە دادوەرەکان, بە مەرجێك لە رووی کارگێڕییەوە لە ژێر سەرپەرشتی سەرۆکەکانی دادگا ناوبراوەکان بن.

ماددەی دوازدەم: یاسای ژمارە (12)ی ساڵی 1992ی وەزارەتی دادی هەرێمی کوردستانی عێراق هەڵدەوەشێتەوەو پێڕەو و رێنماییەکانی بەپێی ئەو یاسایەی دەرچوون کاریان پێدەکرێ, کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبن, تاکو پێڕەو و رێنمایی تر جێیان دەگرنەوە.

ماددەی سێزدەم: دەبێ وەزیرە تایبەتمەندەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

ماددەی چواردەم: ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی (وەقائیعی کوردستان)دا جێ بەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچوواندنی ئەم یاسایە

لە پێناوی چەسپاندنی بنچینەی جیاکردنەوەی دەستەڵاتەکان و سەربەخۆیی دادوەریی و ڕێز لێنان لە ماف و ئازادی و لە پێناو پەرەپێدانی دەزگاکانی داد کە بەرپرسیەتیەکی زۆریان بۆ هێنانەدی دادوەری هەیە, پێویست وا دەخوازێ هەیکەلی وەزارەتی داد لەسەر بنچینەیەکی زانستی دابمەزرێتەوە, تاکو بتوانێ کارو ئەرکە یاسایی و دادوەری و جیاکردنەوەی ئەرکە دادوەرییەکان لێیانەوە ئەنجام بدات, بەو ناوەی بەشێکە لە دەستەڵاتی جێ بەجێ کردن و لەبەر ڕۆشنایی و ڕابەری ئامانجە ناوبراوەکان و بۆ دابین کردنیان ئەم یاسایە دەرچوێنرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس وەڵڵا من پێم وایە عەرەبیەکە پێویست ناکات بیخوێننەوە, ئێستا ڕاپۆرتی لیژنەکەتان خاڵ بەخاڵ بخوێننەوە بەکوردی وبەعەرەبی, ئینجا موناقەشەی لەسەر ئەکەین, فەرموون.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:-

1- **هەرێم: هەرێمی کوردستانی عێراق.**

2- **وەزارەت: وەزارەتی دادی هەرێم.**

3- **وەزیر: وەزیری دادی هەرێم.**

4- **ئەنجومەن: ئەنجومەنی وەزارەتی داد.**

5- **بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی داد.**

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی ئەوەی پەیوەندی بەماددەی یەکەمی پرۆژەکەوە هەیە، پێشنیاز دەکەین، وشەی گوزارە (تعبیر) بگۆڕدرێ بە وشەی زاراوە(مصطلحات) و بڕگەی (1) بکرێت بە هەرێمی کوردستان - عێراق، لەگەڵ جێگۆڕکێی بڕگەکانی (4و5) و لە دابڕشتنی دا بڕگەی (5) بکرێت بە (بریکاری وەزارەت) لە جیاتی (بریکاری وەزیر). یەعنی ئەوە لێرە هیچ شتێك نەگۆڕایە تەنها ئەوە نەبێت، هەرێم هەرێمی کوردستانی عێراقە، ئێمە گۆڕیتمان داشێکمان بۆ زیاد کردووە، وەکو وەزارەتەکانی دیکە، هەروەها بریکاری وەزیر نووسرابوو، کردمانە بریکاری وەزارەت، بڕگەی چواریش خراوەتە خوارەوەو بڕگەی پێنج چوێتە جێگای، تەنها ئەوەنەیەو بۆ صیاغەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

عەرەبیەکەش بخوێننەوە کاك محمد صالح.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

أولاً/ فيما يتعلق بالمادة الأولى من المشروع نقترح تبديل كلمة (التعابير) بكلمة (المصطلحات) و جعل الفقرة (1) اقليم كوردستان ـ العراق و تبديل (اماكن الفقرتين) (4و5) وجعل صياغة الفقرة (5) وكيل الوزارة بدلاً من (وكيل الوزير).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەمەش هەروەکو مادەکانی پرۆژە یاسای وەزارەتەکانی تر، تەنها تەسەلسولەکە ئەگۆڕێت، وەکیل وەزیریش دەبێتە وەکیل وزارە، لەگەڵ جێگۆڕکێی رەقەم چوار وپێنج، کێ لەگەڵ ئەو تەعدیلاتەی لیژنەی یاساییە با دەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟. بەکۆی دەنگ وەرگیرا، فەرموون بۆ ماددەی دوو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم: ئامانجی وەزارەت هێنانەدی داد و پاراستنی مافەکانی هەرێم و هاوواڵتییانە لە رێگەی پەرەپێدان و ئامادە کردنی یاساکان و ڕێزلێنان لە ناوەرۆکیان بە جۆرێکی وا پارێزگاری لە مافەکانی مرۆڤ بکات کە لەگەڵ جارِی جیهانی مافەکانی مرۆڤ و پەیمانە نێو دەوڵەتیە پەیوەندیدارەکان پێیانەوە بگونجێ.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی دووەمی پرۆژەکەوە هەیە، لیژنە پێشنیاز دەکات ئەوکارانەی کە وەزارەت دەیگرێتە ئەستۆ بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی و بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە:-

ئامانج و ئەرکەکانی وەزارەت

ماددەی دووەم

یەکەم: ئامانجی وەزارەت بەدیهێنانی دادپەروەری و پاراستنی مافی هەرێم و هاوواڵتیانە لە رێگەی پەرەپێدانی پیادەکردن و ئامادەکردنی یاساکان و ڕێزگرتن لە ناوەڕۆکەکانیان بە جۆرێکی وا بەرگری لە مافی مرۆڤ بەدیبێنێ و لەگەڵ جارِی گەردوونی مافی مرۆڤ و عەهد و پەیمانە نێودەوڵەتیەکانی پەیوەندیدارن پێیەوە بگونجێ.

دووەم : وەزارەت بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی ئەم ئەرکانە دەگرێتە ئەستۆ:

1- **بە یاسا کردن و سەیرکردنی ناکۆکییە کارگێڕی و دادوەری کارگێڕی و دەستەبەر کردنی یەکێتی یاساکاریی و دەربڕینی بیروڕا لەبارەی کاروباری یاسایی بۆ کوردستانی عێراق و دەزگاکانی.**

2- **تۆمارکردنی تەسەروفی خانووبەرە و حوکمەکانی دادوەریی لەبارەی مافی عەقاری و ڕێکخستن و بەهێز کردنی تەسەروفی یاسایی و چەسپاندنی ئەو مافانەی لێیەوە دروست دەبن و سیفەتی فەرمیان بخرێتە سەر.**

3- چاودێری کردنی کاروباری ناکامان له ڕووی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری و پەروەردەیی و مرۆڤایەتییەوە بە هەماهەنگی کردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکاندا.

4- پاراستنی دەسکەوتەکانی مافەکانی هەرێم و مافی هاوولاتیان و ئاسانکاریی کردنی کاری جێبەجێ کردنی حوکمەکان و بڕیارەکان.

5- ئامادەکردنی پلانی تایبەت بە وەزارەت و بەدوا داچوونی جێبەجێ کردنەکەی.

6- دەرکردن و بلاوکردنەوە و دابەشکردنی رۆژنامەی فەرمی (وەقائعی کوردستان) بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی بۆ دابین کردنی ئاگاداری فەرمانگە و دەزگاکانی هەرێم و هاوولاتیان لە یاساکارییە دەرچووەکاندا.

7- ئامادەکردن و شیاندنی دادوەر و ئەندامانی داواکاری گشتی و شیاندنی کادیری یاسایی بۆ کارمەندانی وەزارەت و فەرمانگە و دەزگاکانی دیکەی هەرێم.

8- پێداچوونەوە و وردەکاریی و پشکنینی تۆمارەکانی وەزارەت و هەموو فەرمانگەکانی بۆ دابین کردنی دادوەریی و دەستپاکی و شیاویی لە جێبەجێ کردنی کارو چالاکیەکانی دا.

9- بەستنی کۆبوونەوە لە گەڵ دادوەرەکان بە دادوەرەکانی دادگای تەمییز و کارمەندانی فەرمانگەکانی دیکەی دادەوە بۆ دەستەبەرکردنی بەدیهێنانی ئامانجەکانی وەزارەت.

10- هەماهەنگی کردن لە گەڵ ئەنجومەنی دادوەریی و لایەنە پەیوەندی دارەکان بە مەبەستی پیادەکردنی یاساکان و بەدیهێنانی دادپەروەریی و ئامانجەکانی وەزارەت.

11- بەشداریکردن لە نرخاندنی یاسای کارپێکراو بۆ زانینی ڕادەی گونجانی لەگەڵ واقعی پەرەسەندوو و پەیوەندیی بە مافی گشتی و بەرژەوەندی کۆمەڵگای کوردستانییەوە.

12- لێکۆڵینەوە لە دیاردە کۆمەڵایەتیە جیاوازەکان و بەشداریکردن لە چاودێری کردنی دیاردەی تاوانکردن و ناکۆکیەکان و چۆنیەتی چارەسەرکردنیان بە هاوکاریکردن لە گەڵ فەرمانگەکانی دیکەی پەیوەندیدار لە هەرێمدا.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

اما فيما يتعلق بالمادة الثانية من المشروع تقترح اللجنة اضافة المهام التي تتولاها الوزارة لتحقيق اهدافها و صياغتها كالآتي:-

اهداف ومهام الوزارة

المادة الثانية:

أولاً: تهدف الوزارة الى تحقيق العدالة وحماية حقوق الاقليم والمواطنين عن طريق تطوير تطبيق واعداد القوانين واحترام مضامينها بما يحقق الدفاع عن حقوق الانسان و ينسجم مع الاعلان العالمي لحقوق الانسان والعهود والمواثيق الدولية المتعلقة بها.

ثانيا: تتولى الوزارة لتحقيق اهدافها المهام الآتية:-

1-التقنين و النظر في المنازعات الادارية و القضاء الاداري و ضمان وحدة التشريع وابداء الرأى في الامور القانونية لكوردستان ـ العراق واجهزتها.

2- تسجيل التصرفات العقارية و الاحكام القضائية على الحقوق العقارية و تنظيم وتوثيق التصرفات القانونية وتثبيت الحقوق الناشئة عنها واضفاء الصفة الرسمية عليها.

3- رعاية شؤون القاصرين من النواحي الاجتماعية والثقافية والتربوية والانسانية بالتنسيق مع الجهات ذات العلاقة.

4- حماية مكتسبات حقوق الاقليم و حقوق المواطنين و تبسيط اجراءات تنفيذ الاحكام و القرارات.

5- اعداد الخطط الخاصة بالوزارة ومتابعة تنفيذها.

6- اصدار ونشر وتوزيع الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان) باللغتين الكوردية و العربية لتأمين اطلاع اجهزة و مؤسسات الاقليم والمواطنين على التشريعات الصادرة.

7- اعداد وتأهيل القضاة واعضاء الادعاء العام وتأهيل الكوادر القانونية لمنتسبي الوزارة و أجهزة و مؤسسات الاقليم الأخرى.

8- مراجعة وتدقيق و تفتيش سجلات الوزارة واجهزتها كافة لضمان العدالة و النزاهة والكفاءة في اداء اعمالها ونشاطاتها.

9- عقد الاجتماعات مع القضاة بما فيهم قضاة محكمة التمييز ومنتسبوا اجهزة العدل الأخرى بما يكفل تحقيق اهداف الوزارة.

10- التنسيق مع مجلس القضاء و الجهات ذات العلاقة بهدف تطبيق القوانين و تحقيق العدالة و اهداف الوزارة.

11- الاسهام في تقييم القوانين النافذة لمعرفة مدى مطابقتها للواقع المتطور و مساسها بالحق العام و مصالح المجتمع الكوردستاني.

12- دراسة الظواهر الاجتماعية المختلفة و الاسهام في رصد ظاهرة الاجرام و المنازعات و كيفية معالجتها بالتعاون مع الأجهزة الأخرى ذات العلاقة في الاقليم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس موقتەرەحی لیژنەی یاسایی پاش کۆبوونەوەو دانیشتن، لەگەڵ جەنابی وەزیری داد رێککەوتن، ئەم موقتەرەحەیان پێشکەش کردووە، مهامەکەیان تەحدید کردووە، یەکەم وەکو باسی کردووە عەدالەت وحیمایەتی حقوقی مواتین، دووەمینیش هەدەفی ئەو دوانزەیەی ژمارددووە، کێ دەیەوێت قسە بکات لەسەر ئەو ماددەیە ناوتان دەنووسم، کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەرەتا من دەستخۆشی لەلیژنەی یاسایی دەکەم بەوەی کەکۆمەڵێك ئەرك وئامانجیان بۆ وەزارەت دەستنیشان کردووە، کە کاری وەزارەتە، بەڵام لە پرۆژە ئەصڵیەکەدا نەهاتووە، من هەر بەکورتی سێ خاڵم

هەیە کەوا باسی لێوە بکەم، پێم وابێ ئێمە ئێستا لەهەرێمی کوردستان گرفتێکی گەورەمان هەیە، ئەوەیە کەزۆرجار تاوانکاران یاخود ئەوانەی کەگومانی ئەنجامدانی تاوانێکیان لێ دەکرێت، هەوڵ دەدەن هەرێم بەجێبهێڵن، ئیتر لەناوچەیەکی تر لەناو عێراق یان ناوچەیەکی تر لەدەرەوەی عێراق، بۆیە بەپێویستی دەزانم ببێت بەبەشێك لە ئەرکو ئامانجەکانی وەزارەت یاخود فەرمانگەیەك یاخود حەتا دادگایەك هەبێت، بۆ وەرگرتن وتەسلیم کردنی تاوانباران کەلەناوچەکانی تری عێراقن یاخود لە دەرەوەی وولاّت، ئەمە یەکەم دووەم ئەوەی کەمن پێم باشە لێرەدا ئەگەر بکرێت لەئامانجەکاندا باسی لێوە بکەین، فەرمانگەکانی چاکسازییە واتە سجنەکانمان ئێمە پێشتریش لەم پەرلەمانەدا گوێمان لە وەزیرە بەڕێزەکان بووە کەوتوویانە ناوەندەکانی چاکسازی ئێمە بەڕاستی بەو شێوەیە تەنزیم نەکراون، کە چاکسازی بێت بۆ ئەو سجنانە یاخود ئەو تاوانبارانەی کە دەچنە ئەوێ، پێمان باش بوو لێرە ناوەندەکانی چاکسازی وەکو ئەرکێك وواجبێکی وەزارەتی داد، لە ئەستۆگیرابایە بۆ ئەوەی کەوا ناوەندی چاکسازی دەوری خۆی ببینێت، خاڵی سێیەم، مەسەلەی هاوکاری یاسایی بۆ گرتنی پارێزەر بۆ ئەو تاوانانەی کەوا ئەنجام دەدرێن بەتایبەتی تاوانەکانی جینائی کەواتە، پێم وابێ ئەو بڕەپارەی کەوا دەدرێت بۆ پارێزەران کە نوێنەرایەتی یاخود پارێزەری تاوانبارێك کەوا مەبلەغەکەی زۆر کەمە، بۆیە زۆرجار دەبینین پارێزەران وەکو پێویست ناتوانن کاتی خۆیان یان حەقی خۆیان بدەن، بۆیە داوا دەکەین ئەو بڕە پارەیە لە ئایندەدا ئەگەر بکرێت چاوێکی پێدابخشێنرێتەوەو چاکبکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی من تێبینی ئەکەم لە مەسەلەی دانانی وەزیر، من تێبینیەکی تایبەتیم هەیە، لەسەر مستەوای دانانی وەزیرێك بۆ بەڕێوەبردنی عەدالەت، لە سیستەمی سەردەم و لەکۆمەڵگای مەدەنی وەزیر نیە سەرپەرشتی دادگا بکات، لیژنەیەکی یاسایی هەیە کە قەزا ئەبات بەڕێوە، ئەمە عەدالەت ئەبات بەڕێوە، تەبیعی حەزەکەم لەشوێنێکەوە بەڕاستی ئێمە نزیك ببینەوە لەکۆمەڵگای مەدەنی من ئەزانم کە پرۆژەیەکە لە وەزارەتەوە هاتووە، کە تێبینی ئەکەم، هیچ کارێك لەم کارانە ئیشی وەزیرێك یان شەخصێك نیە، ئەمە وەکو وەزارەتێکی تر نیە، لەبەر ئەوە من پێشنیازێك ئەکەم کە ئەم مەوزوعە فراوانتر دیراسە بکرێت، بۆ ئەوەی بتوانین سیستەمێکی عەدالەت دابنێین، عادەتەن مەسەلەن وەکو لە ولایەتە یەکگرتووەکان ئەمەریکا هەیە، سیستەمێك هەیە جەستس دیپارتمێنت، ئەمانە کۆمەڵێکن حەوت کەس هەڵ ئەبژێردرێت لەناو ئەو خەبیرانەی عەدالەت کەهەن، ئەمانە هەتا هەتایی ئەبن، هەتاکو ئەمرن، سالاّنە تازە ناکرێنەوە، وەکو وەزارەتی تر نییە، ئەمانە ئیشراف عەدالەت ئەکەن، ئیشراف محاکم ئەکەن، قانون دائەنێن، شوێنی تریش هەیە کەوا مدعی عام بەشداری تێدا دەکات، ئەم مەوزوعە هەرچەند من

سەیری ئەکەم، ناگونجێت لەگەڵ یاسا و ناگونجێت لەگەڵ ئەمەدا، خۆزگە بیر بکرایەتەوە بەشێوەیەکی فراوانتر ئەم مەوزوعە چارەسەربکرایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێشەکی بەخێرهاتنی جەنابی وەزیر ئەکەم، پێشم وایە وەزارەتی عەدل، لە هەندێك دائیرەی تایبەتی پێکهاتووە، وەکو لەیاساکەشدا باسی لێوەکراوە، پێویستیشە زیاتر تەفعیل بکرێت، بەڵام لە بەشی مهامی ئەو وەزارەتەدا، من سێ خاڵی تێدا ئەبینم ئەو سێ خاڵە، زیادن لە ئیشوکارەکانی وەزارەتدا وەکو خاڵی یەکەم وەزارەت سەیری مونازەعاتی ئیداری وقەزای ئیداری و ئیبدائی رەئی بکات، ئەگەر مونازەعاتی ئیداری یەعنی ئەو نیزاعاتانەی لەبەینی دەوائیری دەوڵەتدا یاخود فەرد و دەوڵەتدان، ئەمە رەبتی بەقەزای ئیدارییەوەیەو قەزای ئیداریش لە کاتی خۆیدا محکمەی دەستووری ئیشرافی ئەکات وئەیبات بەڕێوە، ئیبدائی رەئی قانونیش ئەوە هەر لەناو وەزارەتدا دائیرەیەکی بۆ دروست بووە، دائیرەی مەجلسی شورای پێ ئەڵێن، ئەوە زیاتر موتەخەسیسە بەوەوە، تەبیعەتی ئەم دائیرانەی ناو وەزارەتی عەدل هەر دائیرەیەك قانونی خۆی و نیزامی خۆی هەیە، بەنیسبەت فەقەرەی سێ، رئیعایەی شئونی ئیجتیماعی وسقافی و تەربەوی و ئینسانی دەکات، هەر خۆی قانونی ریعایەی قاسرین هەیە، بەڵام زیاتر ئەو قانونەی کەهەیە، پارێزگاری ئەموالی قاسر ئەکات، نەك ریعایەی ئیجتیماعی ونەفسی وتەربەوی، ئەوە موتەخەسیسە بەوەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی، نەك بەوەزارەتی عەدل، بەنیسبەت فەقەرەی حەوتیەوە، کە باس لە اعداد وتأهیل القضاة دەکات من پێم وایە، ئەوە شتێکی زۆر باشە، بۆ وەزارەت، بەڵام ئەگەر بکرێت لەرِێگەی معهدی قەزائیەوە بێت، معهدێکی قەزائی دروست بێت و وەزارەت ئیشرافی ئەو معهدە بکات بۆ ئەوەی ئیعدادی کەوادیری قەزائی پێشکەوتوو لە ادعای عام و قچاە دروست بکات، بە نیسبەت فەقەرەی یازدەشەوە، کە باس لە (الاسهام في تقييم القوانين النافذة لمعرفة مدى مطابقتها للواقع المتطور) پێم وابێ ئەوەش هەر لە زمنی ئیختصاصەکانی مجلسی شورایە، کە یەکێکە لەدائیرەکانی ناو وەزارەتی عەدل، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محمد فرج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سێ تێبینیم هەیە، خاڵی یەکەمیان تحقیق العدالە، یەعنی باشتر وایە بڵێین (لضمان حقوق الاقلیم والمواطنین)، هەرچەند لەگەڵ ئیقلیمەکە نیم، یەعنی زەمانی حقوقی ئیقلیم بەوەزارەتێك ناکرێت، ئەوە ئیشی دەسەلاتی گشتیە لە سەرۆکایەتی هەرێم و پەرلەمان ودەسەلاتی جێبەجێکردن، من پێم وا نیە ئیشی وەزارەتی ئەوان بێت، هەر بنووسرێت (تحقیق العدالة لضمان حقوق المواطنین)، دوو کاراکردنی دەزگای ادعای عام، یەعنی ئێمە هەموومان ئیقراری ئەوە ئەکەین، کە دەزگای ئیدعای عام دەوری خۆی نەبینیوە، تەمەنا ئەکەم وەزارەت ئەمە بکاتە بەندێك یان ماددەیەك لە قانونەکەی خۆیدا کە ئەم دەزگایە لەمەو بەدوا بەیاسا کاربکات، نەك بەئەوامری وەزارەت، سێیەم، ئەبوو لەم وەزارەتەدا باسی زەمانی حقوقی سوجەنا بکرێ، کە رەئیەکی وەهاش هەیە کە زیندانەکان بخرێنە سەر وەزارەتی داد، ئەگەر نەشخرێت یەعنی باش وابوو، برگەیەکی وا هەبێت (العمل علی ضمان حقوق السجناء)، مادەم زۆربەی بڕیارەکان کەوەزارەتی داد سەرپەرشتی دەکات هی دادگاکان، پەیوەندن بەخەڵکێکەوە کە تحقیق هەبێ ئەچێتە زیندان، ئەگەر سەرپەرشتی کار بکات بۆ سەرپەرشتی ئەوە، وابزانم یەکێکە لە ئیشەکانی وسوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ملا سعدالدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت تەقریری لیژنەی یاسایی لە فەقەرەی دووەم کە دەڵێت تسجیل التصرفات العقاریة پێم باشە لە ئەخیری ئەوەی بۆ زیاد بکرێت، وضمان حمایة المعاملات التي تنضم وتوثق من قبلها والمصادقة علی الوکالات والترجمة، بەنیسبەت سێیەم هەر رەئیەکەی کاك عومەرم هەیە، کە دەڵێت رعایة شؤون القاصرین من النواحي الاجتماعیة والثقافیة والتربویة ئەوە زۆر گرنگ نیە بەس ئەوەندەی بۆ زیاد بکرێت، والاستثمار اموال القاصرین في ضوء التغییرات الاقتصادیة، یەعنی حیمایەی ئەموالی ئەو قاصرینانە بکرێت، لە فەقەرەی نۆیەم، پێم باشە لە ئەخیری ئەوە زیاد بکرێت، وتنضم العلاقات العدلیة مع الحکومة الاتحادیة والدول العربیة والاجنبیة، یەعنی باسی عدلی نەکرایە، لەمابەینی چ حکومەتی ئیتیحادی چ حکوماتی ئەجنەبی لەپاشان لە خاڵی دوازدە کەباسی دراسة الظواهر الاجتماعیة دەکات، ئەم فەقەرەیە چ بەفەقەرەیەکی سەربەخۆ زیادبکرێت چ ئەو فەقەرە ئاوها بێت، والاشراف علی کل مایتعلق بملف التعویضات کما تتولی دراسة العقود التي تکون وزارة العدل طرفاً فیها، یەعنی یەك، باسی تەعویزات بکرێت کە ئەو تەعویزاتەی کەئێستا لەگەڵ حکومەتی بەغدا دەکرێت، دووەمینیان ئەو عەقدانەی کە وەزارەتی عەدل تەرەفە تێیدا، ئەوەش ببێتە یەکێك لەمهامەکانی وەزارەتی عەدل، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر جەنابی وەزیر لەسەر ئەو رەئیانە هەندێکیان پێشنیارە هەندێکیان پێویستی بەتەوزیحە ئەو بەڕێزانە ئەو پێنج ئەندامە قسەیان کرد، ئەگەر تەوزیحێکت هەبێت یان هەندێك ئیقتراحاتیان هەیە رەئێکت هەبێت، لەگەڵ لیژنەی قانونی رەئیەك بدەن تا بچینە سەر رەئی ئەندامانی تر.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بەنیسبەت تێبینی بەعزێك لە برادەران کە هەندێکیان پەیوەندی بە شکلی ولوغەوی وئەو شتانەوە هەبوو، برادەری یەکەم باسی دانانی دادگایەکی تایبەتی کرد کە عیلاقەی بەگرتنی خەڵك وئەو مەسائیلانەوە هەبێت کە عیلاقەی بەدەرەوەی هەرێم هەبێت، ئەو مەسەلەیە پێم وایە زیاتر ئیجرائاتی تەنفیزیە، یەعنی پێویست بەمەحکەمەی تایبەت ناکات، هەر جەریمەیەك کە دەکرێت، کەدێت حاکمی تەحقیق هەیە ئەو تەحقیق دەکات، ئەو خەڵکانەی ئەگەر لە دەرەوەی هەرێم بن رێگای تایبەتی بۆ دانراوە، بەواسیتەی وەزارەتی داخلیەوە یان وەزارەتی کە دەتوانن داوا بکەنەوەو تەسلیم بکرێت، لەدەرەوەی هەرێمیش ئەوە رێگای دبلۆماسی هەیە، ئەنتەرپۆڵ هەیە، ئەوە بەو رێگایانە دەبێت پێویست ناکات، لەهیچ شوێنێکی ئەو دادگایەدا نیە بۆ ئەو مەوزوعەی، بەنیسبەت مەسەلەی چاکسازی، یەعنی سجن وئەو شتانە، یەك دوو برادەر باسی کرد، مەسەلە بڕاوەتەوە درایتە وەزارەتی کار، عیلاقەی بەسەر وەزارەتی دادەوە نەمایە، بۆیە پێویست ناکات لێرەدا باس بکرێت، ئەو برادەرە باسی گرتنی پارێزەری کرد، تەبیعی ئەوە عیلاقەی بە قانونی وەزارەتی عەدلەوە نیە، ئەوە لەقانونی اصولی محاکمات جزائی و ئەوانە قانون رێگای بۆ داناوە، چۆن پارێزەر دەگیرێت، لەسەر حیسابی دەوڵەت، ئەو متهمانەی کەوا پارێزەریان نەبێ، ئەویش بەرِەئی من پێویست ناکات، کاك جمال باسی مەسەلەی سەرپەرشتی وەزارەتی دادی کرد لەسەر دادگاکان، لە حەقیقەتدا ئەوە وەها نیە بەو شێوەی کەئەو برادەرە بۆی چووە، مەسائیلێ عیلاقەی بە دادوەران هەبێت، بەدامەزراندنیان، بەنقڵیان و بە سەرپەرشتیەوە، ئێمە مەجلسی قەزامان هەیە، تەبیعی مجلسی قەزا سەرپەرشتی ئەوە دەکات، تەبیعی قانونی تەنزیمی سوڵتەی قەزائیش ئەوە مەشروعێکە دانرایە، دوایی پاشی قانونی وەزارەتی داد باسی لێوە دەکرێت و دێتە پەرلەمان و قسەی لەسەر دەکرێت، وەزارەتی عەدل دادوەران هەموو ئیشوکارەکانیان لەرِێگای ئەنجومەنی قەزائیەوە دەبێت و سەربەخۆن وتەنها ئێستا کە باسی ئەوە دەکەین هەندێ مەسائیلی ئیداری وەزارەتی داد بەتەعاون یان بە موافەقەتی سەرۆکی ئەنجومەنی قەزا ئەوە بۆ تەسهیلی موهیمەتی ئەنجومەنی قەزائیە، بۆ ئەوە نیە ئێمە کە وەکو وەزارەتی داد، بەعەکسەوە ئێمە وەکو وەزارەتی داد پێمان باشە قەزا بەتەواوەتی سەربەخۆ بێت، برای بەڕێز کاك عومەر بەعزێ حاڵی باسکرد یەك لەوانە مەسەلەی مونازەعاتی ئیداری بوو کە بەپێی قانونی وەزارەت داد نیە، راستە ئێستا لەکوردستان محاکمی ئیداری نیە، بەڵام ئەو مەجلیسەی کە وەعد وایە دابمەزرێت، مجلسی ئیستشاری پێ دەڵێین، مەشروعی بۆ دانرایە وە پێم وایە لەقانونی ئێستای وەزارەتی دادیش مودیریەتێکی سەربەخۆییە، یان دەزگایەکی سەربەخۆیە، بەپێی قانونی ئەو دەزگایە ئەو وەختە مەحکەمەی ئیداری بۆ

دادەنرێت، ئەو مەحکەمەی ئیداریە ئیختیصاصی بەپێی قانونێك دیاری دەکرێت، کە ئەو مونازەعاتەی لەمابەینی دەوڵەت ولەمابەینی ئەشخاص هەیە، تەبیعی ئەو مەحکەمەیە دەکرێتەوە پاش ئەوەی کە ئەو قانونە پەسەند کرا لەلایەن پەرلەمانەوە، برادەرێکی تر باسی اعدادی کەوادیری قەزائی کرد، تەبیعی هەر کاك عمر باسی کرد، بەپێی قانونی وەزارەتی عەدل مودیریەتێکی تایبەت دەکرێتەوە مودیریەتی عامەی معهدی قەزائی، ئەوە دوایی نیزامێکی بۆ دادەنرێت، بەپێی ئەو نیزامە معهدی قەزائی دەوری خۆی دەبینێت لەمەودوا ئەو معهدە خەڵکمان بۆ تەئهیل دەکات بۆ مەسەلەی هەم ادعای عام، هەم بۆ مەسەلەی حاکمایەتی، کاك محمد فرج لەسەر مەسەلەی تەفعیل کردنی ادعای عام قسەی کرد، تەبیعی ادعای عام لە جیهازە گرنگەکانە، ئەوە بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەو رەئیەمە، پێویستە تەفعیل بکرێت، ئەو تەعدیلەی کە ئەمڕۆ لەپەرلەمان خوێنرایەوە و قیرائەی بۆ کرا و بڕیارە موناقەشەی لەسەر بکرێت، ئەوە ئەگەر تەصدیق بکرێت لە موستەقبەلدا بەڕاستی ئەوە دەوری ادعای عام باشتر تەفعیل دەکات، ئەو مولاحەزاتانەی کەوا پێویستی بە جوابە ئەوەبوو کە من دەیبینم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خاتوو ڤیان فەرموو.

بەڕێز ڤیان احمد خضر پاشا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من داوای زیاد کردنی بڕگەیەك دەکەم، لێرە دووپاتی دەکەمەوە لەسەر وەزارەتی داد ئاگاداری وبەدواداچوون بکات لەسەر دادگاکانی سەر بەوەزارەتی داد، بە جوولاندنەوەی ئەو داواکاریانەی کە لەلایەن وەزارەتی پەروەردە دەکرێت بۆ لێکۆڵینەوەو دادگایی کردنی ئەو شهادە تەزویرانەی کەوا دەکرێت، داوای ئەو بڕگەیە دەکەم، دووەمیش ئەو پێشنیازە دەکەم کەوا نوێنەری وەزارەتی داد هەبێت لە ناو لیژنەی بالای راگەیاندنی پەروەردە، کە ئەندامانی هەبێت لەپاڵ نوێنەرانی ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەتەکانی پەروەردەو رۆشنبیری وکاوروباری کۆمەڵایەتی، پێشنیاری ئەوە دەکەم کەوا وەزارەتی دادیش نوێنەری هەبێت بۆ لێکۆڵینەوەو توێژینەوە، زۆرسوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دکتۆرە هالە فەرموو.

بەڕێز د. هالە سهیل وادی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

له فەقەرە سێ کەلیمەی ناکام بەکارهاتووە، وەکو تەرجومەیەك بۆ قاصر له بواری پزیشکی ناکام یان تەخلوف عقلیە، یان کەم ئەندامە نەمانزانیوە قاصرە، پێم باشە هەروەکو خۆی هەر بەقاصری بمێنێتەوە، یان وشەیەکی تری بۆ بەکار بێت وسوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خاتوو پەخشان فەرموو.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من موناقەشەی تەقریرەکەی لیژنەی یاسایی ئەکەم، له أولاً : تهدف الوزارة الى تحقيق العدالة وحماية حقوق الاقليم والمواطنين، پێم باشە بووتری تحقيق العدالة في الاقليم وحيماية حقوق المواطنين، هەر لەهەمان خالْ ينسجم مع الاعلان العالمي لحقوق الانسان والعهود والمواثيق الدولية، لةدواي والمواثيق والاتفاقيات ئیزافە بکرێت، یەعنی العهود والمواثيق والاتفاقيات الدولية، سەبارەت بەماددەی حەوت منیش ئەو پرسیارەم هەبوو سەبارەت بەمعهدی قەزائی واشی تێگەیشتووم کە معهدی قەزائی سەر بەمجلسی قەزایە، سەبارەت بەخالّی نۆ و دە، نازانم من شارەزاییم نیە، بەڵام ئەمە تاچ ڕادەیەك گونجاوە ئایا وەزارەتی عەدل لەگەڵ مجلسی قەزاو ئەو نەوعە تەنسیقە، یان لەگەڵ مەحکەمەی تەمییز و کۆبوونەوە، باش تێی ناگەم، یەعنی چەند ئەگونجێت لەگەڵ جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکان وهەتا دوایی ئەوە پرسیارە، سەبارەت بەخالّی دوانزە، دراسة الظواهر الاجتماعية تا کۆتایی، بەڕاستی هەموومان ئەزانین کە ئێستا دیاردەیەکی زۆر نامۆ لە کوردستاندا هەیە، ئەویش دیاردەی کوشتنی ژنە بەبیانووی شەرەف پارێزی، کە لەخودی ئەم پەرلەمانەوە یاسا دەرچووە کە ئەوە نابێتە عوزری موخەففف، لەبەر ئەوە لێرەدا من بەپێویستی ئەزانم، کە لەم خالّەدا ئیزافەیەك بکرێت بۆ تەشدید لەسەر ئەو حالّەتانە، کە ئەو یاسایە پێشێل ئەکرێت، یەعنی یاسای وەزارەتی عەدل بەتایبەتی تەئکید بکات لەسەر حالّاتی قەتل و بەتایبەتی ئەوەی پەیوەستە بەغسل العار هەتا کۆتایی، من دڵە ڕاوکێم هەیە کاك ئارام پێش من باسی کرد، ئەوانەی کەئەو تاوانانە ئەنجام دەدەن، زۆرجار بۆ ماوەی چەند مانگێك ون ئەبن ویەعنی دوایی هەست ناکەین نالّێم ناکرێت، هەست ناکەی ئیجرائات کراوە بەرامبەریان، رەنگە کرابێ بەڵام هەستی پێناکەین، باشە ئیجرائات بەرامبەر بەو نەوعە تاوانانەی کە زەجە ئەنێنەوە لەناو کۆمەڵگادا، هەندێ جار وازح بێت، دیار بێت تا خەڵك بیزانێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دکتۆر کەمال فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا ئەهداف و مهامی وەزارەت کەدانراوە لە وەزارەتەکەی کەم کردۆتەوە، چونکە ئەرکی وەزارەتەکە ئەوەیە تەتبیقی قەوانین بکات، تەتبیقی ئەو قانونەی کەوا لە پەرلەمانەوە دەردەچێت، بۆ گشت ئیقلیم، بۆ گشت کوردستان، بۆ گشت وەزارەتەکان دەبێ تەتبیقی بکات، بەشێوەیەکی جوان، نەك هەندێ شت بۆخۆی دابنێت وئەوەی تری لەبیر بکات، مەسەلەن هەر لەفەقەرەی یەکەم أولاً : تهدف الوزارة الى تحقيق العدالة وحماية حقوق الاقليم والمواطنين عن طريق تطوير، تطوير نا عن طريق تطبيق القوانين ولاحترام مضامينها، لێرەدا وەزارەتەکە لەخەتی قانونی خۆی دەرنەچێت بەڕەئی ئێمە باشترە، مولزەم بێت بەتەتبیقی ئەو قانونانەی کەوا لەم پەرلەمانەوە بۆ گشت ئیقلیم دەردەچێت، ئەو مەجموعە ئەهدافانەی کەوا دانراوە بەڕەئی من زیادە، یەعنی لەمهامی وەزراەتەکە کەم دەکاتەوە، حەصری ئەکات بەهەندێك شت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو مولاحەزاتانەی دوایی کەدرا جەنابی وەزیر هیچ رەئیەکت هەیە لەسەری، دواییش رەئی لیژنەی قانونی وەردەگرین.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو شتانەی کەوا باسکرا عیلاقەی بەبەعزێ مەسائیلی تەنزیم کردنی اهداف وەزارەتەکەوە هەیە، بەڵام ئەوەی کە عیلاقەی هەبێت پەخشان خان کە ئیسارەی کرد، دەڵێ من نازانم عیلاقە لەمابەینی مجلسی قەزا لەگەڵ وەزارەتی عەدل چیە، تەبیعی ئەنجومەنی قەزائی ئەنجومەنێکی بالاّیە پێك دێت لە سەرۆکی دادگای تەمییز وهەردوو جێگرەکەی ومودیری عەدلی عام وسەرپەرشتیاری دادی، ئەوانە ئیشوکاریانە هەر ئیشێك عیلاقەی بە مەسائیلی محاکمەوە هەبێت کەلەوکاتەی کە دادەمەزرێت، لە تەرفیعی ولە صنفی ونقلّ کردنی وهەمووی مەجلسی قەزا دەیکات، عیلاقەی بە وەزارەتی عەدلەوە نیە، وەزارەتی عەدل تەنها لەسەر داوا کردنی سەرۆکی محکمەی استئناف ئیقتزاحاتەکان بەرزدەکاتەوە، بۆ ئەنجومەنی قەزائی وئەنجومەنی قەزائی ئەو مەجلسەی کەباسمان کرد، کۆبوونەوەی خۆی دەکات بەپێی مەسلّەحەتی قەزا چی بوو ئەوە بڕیار دەدات، ئەوەیە مەوزوع، بۆیە وەزارەتی عەدل عیلاقەو تەداخول ناکات لەکاروباری حاکمەکان، ئەوە ئیشوکاری مەجلسی قەزایە حەز ئەکەم ئەوە بزانێت، دووەمین باسی ئەوەی کرد، تشدیدی عقوبە لەسەر مەسائیلی قەتل وغسل العار وئەوانە، ئەوە عیلاقەی بەسەر قانونی وەزارەتی عەدلەوە نیە، ئەوە عیلاقەی بەقانونی عقوباتەوە هەیە، پێویست ناکات لە قانونی وەزارەتی عەدل باس بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی قانونی ئێوە مولاحەزەتان لەسەر مولاحەزەی ئەندامانی پەرلەمان هەیە؟

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی جەنابی وەزیر هەمووی وەڵام دایەوە و شتەکانیشی زۆر ڕێك بوون، بەڵام بەنیسبەت ئەو کەسانەی کەوا تاوانکارن، ئەوانەی کە دەڕۆن هەموو کەس ئاگای لێیە، شورتەی ئەنتەرپۆلی دەولی دەوری هەیە دائیمەن لەڕێگەی وەزارەتەوە، وەزارەت بۆ ئەنجومەنی وەزیران، ئەنجومەنیش داوا لە شورتەی ئەنتەرپۆل دەکات لەهەر جێگایەك بێت ئەو تاوانبارانە بگیرێن وبنێرێنەوە، ئەوە شتێکی زۆر ئاساییە، بەنیسبەت تەتبیقی قەوانین ئەویش لەلایەن محاکمەوە دەبێت نەك لەلایەن وەزارەتی دادەوە، وەزارەت بەس تەنسیقەو ئیداریە لەو مەوزوعەو حەقی نیە لەسەر تەتبیق، تەنفیزیش لەلایەن سولتەی تەنفیزییەوە دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، وەڵڵا من جارێ یەکەم مەقسەدی کاك ئارام تاوانبارانی دەرەوەی عێراق نەبوون، دەرەوەی عێراق ئەنتەرپۆلە بەس لەناوەوە ئەگەر خاڵێك هەبێت، له زمنی مهامەکان، (التعاون مع الجهات العدلية في الدولة الاتحادية لتسليم المجرمين)، ئەوە ئەگەر ئیزافە بکرێت، ئەگەر بکرێت ئەو مولاحەزەیە وەربگرن، چونکە ئەوە هی ئەنتەرپۆل نیە، دووەم ئەوەی وەڵام درایەوە ئەوە وازح بوو شتەکان، هەندێك شت ڕوونکرایەوە، بەڵام لەفەقەرە یەکی هەدەفەکەدا ئەوەلەنەکە هاتووە دوو، سێ ئەندامی پەرلەمانیش ئاماژەیان پێکرد وکاك کمالیش ئاماژەی پێکرد، من خۆشم نازانم تطویر تطبیق یەعنی چی، ئەوە لە نەصی عێراقیش وەرگیرایە بەڵام حەتا ئەگەر لەوێندەریش بێت، ئێمە ئەگەر نەصێك لێی تێنەگەین حەقە موناقەشەی بکەین، تطویر تطبیق تطویر اعداد، یەعنی تطبیق واعدادیش هەیە، تطویر تطبیقەکة حەزەکەم ئەگەر شەرحی بکەن، ئەگەر موافەقەت بکەن لەبەر ڕۆشنایی موداخەلەکان وە بۆ باشتر صیاغەکردنی بۆ ئەوەی بگونجێت وشەکان دیاری دەکەم، تحقیق العدالة فی اللاقلیم وحیماية حق المواطنین، ئەوە باشتر دەگونجێت لەوەی لەصیغە ئەصڵیەکە هاتووە، تەتویرەکەش ئەگەرلای ببەن یەکسەر بڵێن تطبیق واعداد القوانین، یان تطویرەکەمان بۆ شەرح بکەن، یەعنی چی لەقانونە عێراقیەکەشدا هاتووە، بەس نابێ ئێمەش تێبگەین، تا لە قانون دایبنێین، یان تێمان بگەیەنن، یان شەتبی بکەن، ئەگەر موافقن وشەتبی دەکەن، تەتویرەکە شەتب بکەن وجومەلەی یەکەمیش تهدف الوزارة الی تحقیق العدالة في اللاقلیم وحیماية حق المواطنین، ئەو وشەیەی کە پەخشان خانیش ئیشارەتی پێدا المواثیق والاتفاقیات، ئەوەش ئیزافە بکەن لەوێندەر، ئەوە دەوڵەمەندی دەکات، ئاخر عهد هەیە دەولیە و ئیتیفاقیشیان نەکردووە بەڵام موئەیدی پێی، معهدی قەزائیەکە مادەم لەتەشکیلاتدا هەیە، مهام وشت دوایی بەنیزام وەزارەت بۆی جێبەجێ دەکات، یەعنی ئەو هەدەفە دەپێکێت کە ئاماژەتان پێکرد وداواتان کردووە، یەعنی لەبڕگەی حەوتیش ئاماژەی پێکراوە، هەندێکی کەنووسراوە زۆربەی زۆری خۆیان جێبەجێیان کردووە، پێی هەڵدەستن، بەڵام بۆ ئەوەیە بەقانونی مولزەم بن پێی هەڵبستن، پێم وایە ئەو فەقەرەیە ئیزافە بکرێت کەباسم کرد لەگەڵ ئەو تەعدیلەی فەقەرەی یەك، ئەو ماددەیە دەوڵەمەند کرا بەو سێ خاڵەی کە ئیشارەتم پێدا، داوا لەجەنابی کاك صلاحیش دەکەم ئەگەر تێبینیەکی هەبێت پێش ئەوەی بیخەمە

دەنگەوە، ئەگەر قسەیەکت هەبێت بیکەیت وەکو سەرۆکی دادگای تەمییز، من بۆم هەیە داوات لێ بکەم رەئی بدەیت.

بەڕێز صلاح احمد یعقوبی/ سەرۆکی دادگای تەمییز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابت دەزانی مەبدەئی فەصلی سولّتات هەیە، سولّتەی تەشریعی و تەنفیزی و قەزائی، دەستوور فەصلّی کردووە لەبەینیان، دەبێ فعلەن ناحیەی عەمەلی ئەو مەبدەئە تەتبیق بکرێت، من بەس دوو مولاحەزەم هەیە لەسەر قانونی وەزارەتی داد، یەك لەوانە دەڵێت یرتبگ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەوانەی ئەوە پێویست نەکات تەحصیل حاصلە، بەڵام هاتووە ئەوە تەئکیدە، کاك کمال مولاحەزەیەکی هەیە لەسەر فەقەرەی یازدە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرەدا دەڵێت الاسهام في تقييم القوانين النافذة، قەوانین کەلە پەرلەمان دەردەچێت هەرکەسێك، هەر جیهەتێك بۆی هەیە ئەگەر مولاحەزەیەکی هەبێت بۆمان بنووسێت، بەڵام ئەگەر لێرە بخرێتە دەستوورەوە تەقیم ئەکرێت، ئەگەر بەیانی بڵێن خراپە ئەبێ بگەڕێتەوە، یەعنی بەڕەئی من ئەمە لێرە نوقتەیەکە، من نازانم بەموناسبی نازانم، جەنابتان یاسا زانن باشتر لیژنەی قانونی ئەگەر رەئیەك لەو بارەوە بدەن من سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو مامۆستا کاکە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

عادەتەن لە هەندێ دەوڵەتی پێشکەوتوو محاکم خۆی تەتویری قوانین دەکات لەوەختی تەنفیزی، کە دەبینێت مەسەلەن نەقسێك هەیە لە حاڵەتێکی موعەیەن، لەو حاڵەتەدا تەعدیلی قانون دەکات بۆ ئەوەی تەتویری پێبکات، لێرەش محاکمی ئێمە دائیمەن کە تەنفیزی قانونێك دەکەن، کەتازە دەرچووە مولاحەزاتی خۆی لەسەر دەدات و دەینێرێت بۆ وەزیری عەدل، وەزیری عەدل دەیداتە مەجلسی شورا، لەوێ سەرلەنوێ ئیعادەی نەزەر دەکەنەوە لەو قانونەی کەدەرچووە، بۆ ئەوەی تەتویری پێ بکەن و تەعدیلەکە بهاوێنە سەری مع واقع الكوردستاني، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دکتۆر نوری فەرموو.

بەڕێز د. نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دوو تێبینیم هەیە یەکێکیان سەبارەت بە هەڵسەنگاندنی ئەو قانونانەی کەوا ئێستا کاریان پێدەکرێت، لە ولاتانی پێشکەوتوودا بەتایبەتی لەفەرەنسادا، هەر قانونێك، هەر بڕیارێك دەربچێت هەموو قانون ناسێك بەتایبەتی ماموستایانی قانون لە گۆڤارە تایبەتیەکاندا هەڵسەنگاندنی خۆیان سەبارەت بەو قانونانە بڵاودەکەنەوە، ئەوەش دەبێتە هۆی ئەوەی کەوا وەزارەتی داد ئەگەر ئەو بۆچوونانەی لاپەسەند بوو، وەکو پرۆژەیەك ئامادەی دەکات ودەینێرێت بۆ پەرلەمان بۆ ئەوەی هەمواری ئەو قانونە بکرێت، خاڵی دووەم سەبارەت بە سەرپەرشتی کردنی سەر زیندانەکان لە کوردستاندا، لەکاتی تاوتوێکردنی قانونی وەزارەتی کار پێشنیازی ئەوە کرا کەوا بەتایبەتی جەنابی هەردوو وەزیر رێك کەوتبوون لەسەر ئەوەی کەوا زیندانیەکان لەژێر چاودێری وەزارەتی کاردا بێت، ئێستا موعەلەق ماوەتەوە لەپرۆژەی قانونی وەزارەتی داد ئەوە تائێستا هیچی تێدا نیە، ئاماژەیەکی پێنەکراوە لەو لاشەوە ئێمە قانونی وەزارەتی کارمان پەسەند کرد، بەبێ ئەوەی کەوا باسی ئەو بارە بکەین ویەکلایی بکەینەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وابزانم ئەو حەسم بووە کاك دکتۆر نوری، سجون عائیدی وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەڵایەتیە، حەسم کرا، لەقانونی ئەوان حەسم کرا، کاك محمد فرج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زیندانیەکان لە عێراقی فیدراڵدا سەر بەوەزارەتی دادە، یەعنی ئەبێت لەهەرێمی کوردستانیش ئەو تەنسیقە هەبێت، یەعنی مەعقول نیە لەهەرێمی کوردستاندا زیندانیەکان سەر بە وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی بێت و لەعێراقی فیدراڵیشدا سەر بەوەزارەتی داد بێت، بۆیە من لەپێشەوە حەزم کرد بەڕێز جەنابی وەزیر وەڵامی ئەوە بداتەوە لەسەر زیندانیەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو مەوزوعە حەسم بوو، ماموستا لەقانونی وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەڵایەتی ئەوە حەسم بوو، درا بەوان، ئەوە خیلافێکە ئێستاش هەر بەردەوامە، لەبەغداش هێشتا بەتەواوەتی حەسم نەبووە وهەزار ڕەئی موختەلیف دەدەن، ئەگەر بیشی گۆڕین دەبێ پرۆژەیەکمان بۆ بێت لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بۆ هەموارکردنی یاساکە، ئەو گۆڕانکارییەی کە ئاماژەم پێکرد، واتە لەخاڵی یەکەمدا اولاً: تهدف الوزارة الى تحقيق العدالة في الاقليم وحماية حق المواطنين، ئەوە تەعدیل کرا بەوە، خاڵیکی تریش ئیزافە کرا، ئینجا التعاون مع الجيهات العدلية في تسليم المجرمين، ئێستا ئەو ماددەیە دەخەمە دەنگەوە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی سێیەم.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێیەم: وەزیر سەرۆکی باڵای وەزارەتە و بەرپرسە لە بەڕێوەبردنی کارەکانیدا و هەموو بڕیارو ڕێنمایی وفەرمانێك لە چوارچێوەی ئەرکەکانی وەزارەت و پێکهاتە و دەستەڵاتەکانی و هەموو کاروبارە کارگێڕی و هونەرییەکان لەنێو سنووری ئەم یاسایەو یاسا کار پێکراوەکان لەوەوە دەردەچێ و بەرپرسیشە لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیران بەو ناوەی کە ئەندامێکی هاوکارە لەو ئەنجومەنەدا.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سێیەم/ ئەوەی پەیوەندی بە ماددەکانی سێیەم و چوارەم و پێنجەمی پرۆژەکەوە هەیە، لێژنە پێشنیاز دەکات هەموویان لێکبدرێن لە ناو ماددەی سێیەمدا و لە ژێر ناونیشانی پێکهاتەکانی وەزارەت و بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە.

پێکهاتەکانی وەزارەت

ماددەی سێیەم: وەزارەت لەم پێکهاتانەی خوارەوە پێکدێ:-

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتە و بەرپرسە لە کارەکانی و ئاراستەکردنی سیاسەتەکانی و سەرپەرشتی و چاودێری کردنیان و بە سەرپەرشتی ئەویش هەموو بڕیار و فەرمان و ڕێنماییەکی بە هەرچی پەیوەندی بە ئەرکی وەزارەت و پێکهاتەکانی و دەسەڵات و هەموو کاروبارە یاسایی و هونەریی و دارایی و کارگێڕی و ڕێکخستنەوە هەیە جێبەجێ دەکرێن بە پێی حوکمەکانی یاسا و، بەرپرسیشە بەرامبەر ئەنجومەنی وەزیران بەو ناوەی کە ئەندامێکی هاوکارە لەو ئەنجومەنەدا و، بۆی هەیە هەندێ لە دەسەڵاتەکانی بداتە بریکاری وەزارەت یان بەڕێوەبەر گشتیەکان یاخود ئەوەی بە گونجاوی دەزانێ لە وەزارەتدا.

دووەم: بریکاری وەزارەت: یارمەتی وەزیر دەدات لە ئاراستەکردنی وەزارەت و سەرپەرشتی کردنی کاروباری یاسایی و هونەریی و دارایی و کارگێڕیی و ڕێکخستن لە چوارچێوەی ئەو دەسەڵاتەی کە لە لایەن وەزیرەوە پێی دەدرێ، بە مەرجێك دەبێ دادوەر بێ و مافەکانی خۆی و سیفەتی دادوەریشی هەردەمێنێ.

سێیەم: نووسینگەی وەزیر: فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر بەڕێوەی دەبات کە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی لە یاسا هەبێت و چەند فەرمانبەرێکیش یاریدەی دەدەن.

چوارەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر بەڕێوەی دەبات کە بڕوانەمەی بەرایی زانکۆی هەبێت لە یاسا و چەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

پێنجەم: بەڕێوەبەرایەتی دادی گشتی: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات کە دەبێ دادوەر بێت و بەلایەنی کەم دەبێ لە سنفی دووەم بێت.

شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی بۆ پەیمانگەی دادوەری: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات کە دەبێ دادوەر بێ لە سنفی یەکەم.

بەڕێز محمد صالح اسماعيل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ثالثاً/ اما فيما يتعلق بالمواد الثالثة والرابعة والخامسة من المشروع فتقترح اللجنة دمج جميعها ضمن المادة الثالثة وتحت عنوان تشكيلات الوزارة وصياغتها كالآتي:-

(تشكيلات الوزارة)

المادة الثالثة: تتألف الوزارة من التشكيلات التالية:-

أولاً: الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤل عن اعمالها وتوجيه سياساتها والاشراف والرقابة عليها وتصدر عنه وتنفذ باشرافه جميع القرارات والاوامر والتعليمات في كل ما له علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها القانونية والفنية والمالية والادارية والتنظيمية وفق احكام القانون ويكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضوا متضامنا فيه و له تخويل بعض من صلاحياته الى وكيل الوزارة او المدراء العامين أو من يراه مناسباً في الوزارة.

ثانيا: وكيل الوزير: يساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها القانونية والفنية والمالية والادارية والتنظيمية ضمن الصلاحيات التي توكل اليه من قبل الوزير على ان يكون قاضيا ويحتفظ بحقوقه وصفته القضائية.

ثالثاً: مكتب الوزير: يديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية أولية في القانون ويعاونه عدد من الموظفين.

رابعاً: مكتب وكيل الوزارة: يديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية أولية في القانون ويعاونه عدد من الموظفين.

خامساً: مديرية العدل العامة: يتولى إدارتها مدير عام على أن يكون قاضياً من الصنف الثاني على الأقل.

سادساً: المديرية العامة للمعهد القضائي: يتولى إدارتها مدير عام على أن يكون قاضياً من الصنف الأول.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس موقتەرەحی لیژنەی قانونی ماددەی سێ وچوار وپێنج، کە تەشکیلاتی وەزارەتە، موقتەرەحێکیان هەیە کە بکرێنە یەك ماددە، بەناوی تشکیلاتی وزارە، کێ لەسەر ئەو موقتەرەحە موافقە ئەو سێ ماددەیە بکرێتە یەك ماددە، کێ رازییە تکایە دەستی بلّند بکات؟ فەرموون، کێ رازی نیە؟ بەکۆی دەنگ بوو بەیەك ماددە، ئەو تەشکیلاتی وەزارەتە کە بەو شێوەیە هاتووە زۆربەی وەزارەتەکانیش هەروابووە، کەس مولاحەزەی هەیە لەسەری کاك کریم بحری فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تێبینیم لەسەر خاڵی دووەم وشەشەم هەیە، خاڵی دووەم کەدەڵێت پانیا : وکیل الوزیر من تەحەفوزم هەبوو لەلیژنەی یاسایی لەسەر ئەو خاڵە، بۆیە لێرەدا باس دەکەم، لە ئاخری دەڵێت (على ان يكون قاضيا)ً

یەعنی وەکیل وەزیر، مانای وایە ئێمە لەپەرلەمان خۆمان شەرعیەت دەدەین بەوەی کە دەبێ قازی سیاسی بێت، واتە سەر بەلایەن بێت، یەعنی وەکیل وەزیر، دائیمەن پۆستێکی سیاسیە، لایەنێك دەست نیشانی دەکات لەلای ئێمە وەکیل وەزیر سیاسیە سەربەحزبێك نەبێت حزبێك بەوەکیل وەزیری دانانێت، بۆیە داواکارم بڵێن قانونی بێت یان یاسایی بێت، کە پسپۆڕە، محامیەك 10 سالّ، 15 سالّ، 20سالّە موحامیە توانای هەیە ئیختصاصی هەبێت بۆ ئەو کارە، فراوانتر بکرێت لەوەی کە ببەسترێتەوە بەس قازی، ئەوە یەك، دوو، ئەوەی معهدی قەزائی بەڕاستی بۆ دەبێت هەر قازی بێت، شەخصێکی قانونی، بێت خەریجی قانون بێت، ممارەسەیەکی زۆری هەبێت لە بواری قانوندا دەتوانێت معهدی قەزائی بەڕێوە بەرێت، بۆیە من تێبینیم لەسەر ئەو دوو خاڵە هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵاّ تێبینیەکان من خۆم ئەوەی یەکەمت جواب دەدەمەوە، وەکیلی وەزیر مەنصەبێکی سیاسی نیە، بەعەکسەوە فەنیە جا حزب ئیختیاری دەکات دەبێ بۆ وەزارەتی ئەشغال نابێت کەسێك ئیختیار نەکات وەکیل وەزیر بۆ وەزارەتی دارایی نابێت یەکێك بێت خەریجی ئیدارەو ئیقتیصاد ئیختیار نەکات، فەنیە دەبێت لەکارەکەی بزانێت، بۆیە وەکیلی وەزارەتی داد دەبێ ئاماژە بکرێت دەبێتە هاوکاری، شەرت نیە وەزیر بیت، ئەگەر وەزیر قانونی نەبێت، دەبێ وەکیلەکەی قانونیەکی زۆر باش بێت، دەرەجەیەکی زۆر باشی هەبێت، کاك فاروق تۆ ڕەئیەکت هەیە؟ ئەی ئێوە لیژنەی یاسایی هیچ رەئیتان هەیە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە موسڕین لەسەر ڕەئی خۆمان کە موناقەشەشمان کردووە وەختی خۆی رەئی ئێمە وەکو کاك فاروق دەفەرموویت، مادام مودیر عام قازی بێت مەفروزە بەتەریقەی ئەو لا وەکیل وەزیریش قازی بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

معهدەکەش هەر ناوەکەی معهدی قضاة، بە هەرحاڵ یەعنی تۆ رەئیت ئەوەیە کەنووسرایە لە ڕاپۆرتەکەدا، ئەو ماددەیە پاش ئەوەی کەتەوحید کرا تەشکیلاتی وەزارەتە، دەیخەمە دەنگەوە، کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ قبوڵکرا، بڕۆن بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەکەم: دەزگاکانی داد لەمانەی خوارەوە پێکدێن:

1-ئەنجومەنی راوێژکاریی باڵا.

2- داواکاری گشتی.

3- دەستەی سەرپەرشتی دادی.

4- بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆمار کردنی خانووبەرە.

5- بەڕێوەبەرایەتی گشتی فەرمانگە دادییەکان و ئەمانەی پێوە دەلکێ:

أ-بەڕێوەبەرایەتی جێ بەجێ کردن.

ب- فەرمانگەکانی دادنووسەکان.

ج- بەڕێوەبەرایەتییەکانی چاودێری ناکامەکان.

6- بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاکسازی گەورەو منداڵان.

دووەم: دەزگاکانی داد بەپێی یاسای تایبەت بەخۆی کارو ئەرك و تایبەتمەندییەکانی جێ بەجێ دەکات، بەمەرجێك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبێت.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

چوارەم/ بەڵێ ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی شەشەمی پرۆژەکەوە هەیە و دەبێتە ژمارەی (ماددەی چوارەم) بەپێی پێشنیاری لێژنە، بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە.

یەکەم: دەزگاکانی داد لە مانە پێکدێ:

1- ئەنجومەنی شووڕای هەرێم.

2- دەستەی سەرپەرشتی دادوەری.

3- داواکاری گشتی.

4- بەڕێوەبەرایەتی گشتی تۆمارکردنی خانووبەرە.

5- بەڕێوەبەرایەتی گشتی فەرمانگەکانی داد: بەڕێوەبەرێکی گشتی خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆ و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بەرێوەی دەبات و ئەمانەی خوارەوەی پێوە دەلکێن:

أ- بەرێوەبەرایەتیەکانی جێبەجێ کردن (تنفیذ).

ب- فەرمانگە دادنووسیەکان.

ج- بەرێوەبەرایەتییەکانی چاودێری ناکامەکان.

د- بەرێوەبەرایەتی رۆژنامەی فەرمی (وەقائعی کوردستان).

دووەم: دەزگاکانی داد ئەرك و تایەبتمەندیەکانی خۆیان بەپێی یاسا تایبەتیەکانیان جێبەجێ دەکەن بەجۆرێکی وا کە لە گەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبن.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رابعاً/ أما فيما يتعلق بالمادة السادسة من المشروع والتى ستصبح برقم (المادة الرابعة) حسب مقترح اللجنة نقترح صياغتها كالآتي:-

المادة الرابعة:

أولاً: تتألف أجهزة العدل من:-

1- مجلس شورى الاقليم.

2- هيئة الأشراف العدلى.

3- الأدعاء العام.

4- مديرية التسجيل العقاري العامة.

5- المديرية العامة للدوائر العدلية: يتولى ادارتها مديرعام حاصل على شهادة جامعية أولية و من ذوي الخبرة و الممارسة وترتبط بها:-

أ- مديريات التنفيذ.

ب- دوائر كتاب العدل.

ج- مديريات رعاية القاصرين.

د- مديرية الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

ثانياً: تمارس أجهزة العدل مهامها وأختصاصاتها وفق القوانين الخاصة بها بما لايتعارض مع أحكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیەش گۆڕانکاری بەسەردا هاتووە، بەو شێوەی کەلیژنەی قانونی خوێندیەوە، کێ مولاحەزەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟، فەرموو کاك دکتۆر دلێر.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وابێ سەبارەت بە خاڵی یەکەم ئەنجومەنی شورای هەرێم، بۆ ئێمە لە هەموو وەزارەتێکدا ئەنجومەنێکی راوێژکاریمان هەیە، بۆ ئەمیش وەکو وەزارەتەکانی تر ئەنجومەنێکی راوێژکاری نەبێت، دووەم بۆ ناوی هەرێم بێت بۆ ناوی وەزارەت نەبێ؟ ئەگەر هەرێم بێت بۆچی سەر بەسەرۆکایەتی هەرێم نەبێت ئەو ئەنجومەنە، ئەمە یەك لەلایەکی ترەوە خاڵی پێنجەم بەڕێوەبەرایەتی گشتی فەرمانگەکانی داد، تەفاصیلی دراوەتێ، بەڕێوەبەرە گشتیەکانی تر ئێمە لە هیچ وەزارەتێکدا تەفاصیلمان نەداوەتێ، لەسەر ئەساسی ئەوەی کەوا وەزیر خۆی صەلاحیاتی هەبێت وگۆڕانکاری تێدا بکات، ئەگەر لەیاساکەدا بینووسین رەنگە ئەوە تۆزێك زەحمەت بێت، بۆیە بەتەصەوری من ئەو تەفاصیلەش نەمێنێت ئاسانتر دەبێ ولەئایندەدا کاری جەنابی وەزیریش ئاسانتر دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێم باشە لیژنەی یاسایی جواب بدەنەوە چونکە دوو خاڵی گرنگی تەرح کرد.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەنجومەنی شورای هەرێم کە باسی دەکەین فەرقی هەیە، لەگەڵ ئەنجومەنی ئیستیشاری، چونکە ئەگەر تەماشا بکەین لەدواوەوە ئەو ئەنجومەنە هەر هەیە وپێکهاتووە لەماددەی پێنجەم، ئەمە شتێکی تر ە کە دەتوانین بڵێین مهامی زۆری هەیە، یەکەم تەدوینی قانونە، دووەم ئیستیفتایە، سێیەم محکەمەیەکی ئیداری تێدایە ئەوە شتێکەو ئەوی تریش شتێکی تر ە، فەرقیان زۆرە، ئەوە شبە محکەمەشە، نەك هەر ئەوەندە ئەوە یەکیان، ناوەکەشمان لەئیستیشاری کردە شورا، چونکە ئیستیشاری مانای ئەوەیە مولزیم نیە، وە بەئیعتیبار مجلسی شورا پتر مەفهومی دەگەیەنێ ئیستیشاری مولزیم نیە ئەحکامەکانی، بەینەما ئەحکامی ئەو مەجلسەی مولزیمە ئەوە لەلایەك، پاشان جەنابی کاك دکتۆر فەرمووی بۆ لەهەموویان عادەتەن خول نەکراوەتەوە، بۆ لەمودیریەی عامەی دادیەکان، فەرمانگە دادیەکان خول کراوەتەوە، ئەوە لەبەر ئەوەیە چونکە ئەو فەرمانگانە قابیلی تەغیرنیە، وەزیر بتوانێ بیگۆڕێ ودەمجی بکات وزەمی بکات ودەمجی بکات، ئەمانە لەدەستی ئەو نیە، شتی خاص وتایبەتن هەریەکە نەك ئەوە قانونی خۆشی هەیە، لەبەر ئەوە ناتوانین ئەوە بگۆڕین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من تەنها پرسیارێکم هەیە سەبارەت بەبڕگەی شەش، بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاکسازی گەورەو منداڵان. کە لەپرۆژە ئەصڵیەکەدا هاتووە، بەڵام لەپێشنیاری لیژنەی یاساییدا تێیدا نیە، دیارە ئەمە لادراوە لەبەر ئەوەی پەیوەندی بەو وەزارەتەوە نیە، یاخود ئیشکالێکی تر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بەڕاستی لەسەر خاڵی یەکەم لە کەلیمەی شوورا، من پێم وایە ئەوەی مامۆستا کاکە وتی لەرووی محتەواوە راستە، بەڵام پێم وابێ هیچ تەئسیر ناکات لەناوەکە وەکو مصتەلەحەکە، باشترە هەر مجلسی استشاراتی عولیا بێت نەك شورا، ئێمە ئەصڵەن لەکوردستاندا تاکو ئێستا کەلیمەی شوورامان بەکار نەهێناوە بۆ هیچ حاڵەتێکی قانونی یان دەزگایەك کە پەیوەندی بەو ناوەڕۆکەوە هەیە کەوا مامۆستا باسی کرد، لەبەر ئەوە من بەش بەحاڵی خۆم پێم وایە لە ئەصڵی پرۆژەکەدا کەلەوەزارەتەوە هاتووە، ئەوە باشترەو گونجاوترە ومەفهومێکی واقعی ترو گونجاوترە لەرووی قانونیەوە، شوورا زۆرتر بۆ حاڵاتی دینی

ووەقفی دینی وئەوانە لەوڵاتی ئێمە بەکاردێت زیاتر بەتایبەتی لە دینی ئیسلامیدا شوورا کەلیمەیەکە بۆ ئەو هەیئەتانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر ئەگەر بکرێت تۆزێك ئەوەمان بۆ روون بکەیتەوە، چونکە لەلای منیش زۆر روون نیە، مجلسی شووڕای ئیقلیم، جارێ ئەوەلەن مجلسی شووڕای وەزارەتە، نەك ئیقلیم ئەوە یەك، دووەمینیش شووراکە ئەگەر بۆمان روون بکەیتەوە.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە وەختی خۆی پرۆژەکەمان کردە مجلسی ئیستیشاری بەوئیعتیبارەی کەوا زیاتر ئیشوکارەکانی زیاتر ئیستیشاریە لەوەی کەوەکو شووڕا بێت وەکو ئەو برادەرە باسی کرد، شووڕا زیاتر کەلیمەیەکە بۆ بەعزێ مەسائیل کە عیلاقەی بەمەسائیلی دینیەوە هەبێت دوترێت، بەڵام دوایی لەکۆبوونەوەی لیژنەی قانونی کە ئێمەش حازر بووین دیاربوو برادەران زۆرینەیان رەئیان ئەوە بوو کە مجلسی شووڕا بێت، ئەگەرنا ئێمە پرۆژەکەمان ئیستیشارییە، ئاواشمان بەباش زانی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵا من پێم باشە وبرادەرانیش ئاماژەیان پێکرد، مجلسی ئیستیشاری ئیقلیمەکەشی لێ لابەن، چونکە ئیقلیمەکە ئەوە هی وەزارەتە، مجلس ئیستشاری ئەگەر جەنابی وەزیر موافقە ئەوە هەر وابێت المجلس الاستشاری بێ ئیقلیم، ئەگەر جەنابی وەزیر موافق بێت المجلس الاستشاری الاقلیم کوردستان عائیدی وەزارەتە ئەو مجلیسە.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە پرۆژەکەمان مجلسی استشاری اعلی بوو بەڵام پێم وانیە تەئسیر بکات، مجلسی ئیستشاری اعلی بێت، چونکە کە تۆ وتت مجلسی ئیستشاری هەرێم، مانای وایە دەبێتە هەرێمی کوردستان یەعنی شتێکی تایبەت بەڵام سەر بەوەزارەتی عەدلە، مجلسی استشاری اعلی بێت وناوەکەی ئیتر کیفایەتە ئەوە مجلسێکە سەر بەوەزارەتی عەدل، خۆ ئەوە نیە تاکەلیمەی هەرێمی پێوە بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محمد فرج.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وائەزانم کەلیمەی شووڕا لەشەرقدا رەبتی نیە بەبەکارهێنانی دینیەوە، چوەتە ناو قەوانینیشەوە ئەو وڵاتانەی کەوا دوو غورفەیان هەیە لەپەرلەماندا غورفەیەکیان ناوی شورایە، مجلسی شورا لەمصر هەیە، لە

جزائیر هەیە، لە مەغریب هەیە، یەعنی رەبتی نیە بەوەی کە ئێمە هەر بڵێین بۆ مەجالی دینی بەکار دێت، دوو وەزارەتی عەدل خۆی بەرهەمهێنەری یاسایی نیە، عەفوو ئەحکام نیە، بەڵکو کۆمەڵێك مجلسی هەیە وەکو (مجلس القضاء العلیا) وەکو مەسەلەن محکەمەی تەمییز ئەوانە مەجلیسەکەن ئەوانە مەجلیسەکە پێك ئەهێنن، لەبەر ئەوە دەبێ قەرارەکانیشیان مولزیم بێت، یەعنی غەیری ئەوە ئیستیشاری لەدوواوە هاتووە، لەماددەی دوای ئەوە هاتووە، کەوا بوو کەلیمەی شووراکە بۆ ئەوەیە قەراراتەکانی مولزیم بێت، مجلسی ئەعلای قەزای تیایە، محکەمەی تەمییزی تێدایە، لەوانەیە محکەمەی ئیستیئنافی تێدا بێت، راستە سەر بەوەزارەتی عەدلن لەرووی ئیدارییەوە، بەڵام لەرووی بەرهەمهێنانی ئەحکامەوە ئەوان ئەبێ قەراراتیان مولزیم بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بۆ ئەوەی لای منیش هین نەبێت ئێستا تۆزێك رووندە، ئێستا قسەتان پێدەدەم بەس با تەوزیحەکە بدەم، پرۆژەیەك هەیە لەحکومەتەوە هاتووە پێشتر، پرۆژەکە بۆ قانونێکە بۆ دامەزراندنی مەجلسێکی ئیستیشاری باڵا لەهەرێمی کوردستان، ئەو مەجلیسە سەر بەوەزارەتی عەدل دەبێت، جا ئێمە هێشتا پرۆژەکە لەلایەن پەرلەمانەوە دەرنەچووە، خوێنراوەتەوە، واتە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، ئەم قانونەی وەزارەتی عەدل لەبەر ئەوەی ئەو پرۆژەیەی کە هەیە ببێتە قانون و ئەو مجلسەش دادەمەزرێت، ئەو مەجلسە مەسئولیەتەکەی عائیدی وەزارەتی عەدل دەبێت، بۆیە ئەو ئیلتیباسە لامان روون بێت ئەو مجلیسە هەر ئەو ئیستشاریە نیە، کە لەوەزارەتەکانی تردا دامان ناوە، هەیئەتێکە بەقانون دادەنرێت تەشکیلاتی دەبێت، سەرۆکی دەبێت، جێگری دەبێت مەجلسی دەبێت، ئەمە تەشکیلاتێکە سەر بەوەزارەتی عەدلە، لەبەر ئەوە ئەو تەوزیحە زۆر برادەر لیێ تێکەڵ بووە، لای منیش وابوو، بەڵام ئێستاکە کەپرۆژەکەم دیت لە ئەساسەوە، بۆیە وامان لێکرد تەنها ئەوەندەیە کەناوەکە دەمێنێتن، پرۆژەکە ئەصڵی کەهاتووە دەڵێت قانون المجلس الاستشاری الاعلی لاقلیم کوردستان، پرۆژەکە ئاوا هاتووە، یەعنی شوورا نیە لەبەر ئەوە من پێم باشە لەباتی مجلس شوری للاقلیم هەروەکو ئەوەی حکومەت بێت، قانون المجلس الاستشاری الاعلی لاقلیم کوردستان، ئاوا بڕوات تەبیعیەو پرۆژەکەش دەبێت وجێگای دەکەینەوە، کاك کاکە زەحمەت نەبێ چونکە ئەو پرۆژەیە هێشتا ئیقرار نەکراوە وتەشکیلاتەکەش نەبووە، بەڵام ئیقرار دەکرێت نازانین چۆن ئیقرار دەکرێت، ناوەکەی چۆن دەبێت، بەڵام لای کەمی ناوە ئەساسیەکە هەر دەمێنێ، المجلس الاستشاری الاعلی لاقلیم کوردستان ئەگەر ئاوا ئیقراری بکەین دەبێتە عائیدی ئەنجومەنی وەزیران، لەبەر ئەوە بنووسرێت المجلس الاستشاری ئەو قانونە دوایی چۆن دەرچوو ئەوە مەفهومە کەمەقسەدمان ئەوەیە، واتە لەباتی مجلسی شوورا المجلس الاستشاری، بێت، ئەوەیە ئیتر بڕیارەوە هەموارکردنی قانونەکە، چونکە ئەگەر بڵێین لاقلیم کوردستان، بە ڕەئی خۆم دەبێت و عائیدی ئەنجومەنی وەزیران بێت، ئەگەر اقلیم کوردستانەکەت دانەنا ئەوە جیاوازە، کاك سعدالدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەنها یەك پرسیار دەکەم، ئەو کەسەی کە دەڵێت با شووڕا نەبێت استشاری بێت فەرق لەمابەینی شووڕاو استشاری چیە؟، استشارە یەعنی تەڵەبی مەشورەت، یەعنی بۆ ئەوەی لەو مەجلس ئیستیشاریە مولزەم نەبێت، بە شووڕا، ئەوە یەعنی مەشورەت، ئیحتیمالی ئەوەشی تێدایە لەکۆتاییدا بگەنە نەتیجەیەك، ئەوە فەرقەکەیەتی.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەزانی چی دوو فەرقی هەیە، فەرقێکی قانونیە، ئێمە قانونی هەموو وەزارەتەکانمان بە ئیستیشاری داناوە، ناکرێت لەوەزارەتی ئەوقاف یان وەزارەتی عەدل فەقەت بیگۆڕین، دوو ئیستیشاری ئەوەیە بەئەکسەریەت وئەقەلیەت لێرە شەرت نیە وابێ، مومکینە کەلیمەکە ئیستیشارە وەربگرێت، بەڵام من مەسئولم دە موستەشارم هەیە، دەیەکە بێن ئەکسەریەت وەربگرن وفەرزی بکەن لەسەر من، کەلیمەکە لێرەدا هینە بەڵام شووڕا بەمەفهومە دینیەکەی، بەمەفهومی مەنتقەکەش شووڕا ئەوەیە کێ بەئەکسەریەت رەئیاندا دەبێ هەموویان مولزەم بن پێوەی، کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە وەکو مەشروعە ئەصڵیەکەی خۆی بمێنێتەوە چونکە ئەمە وەختی خۆی لەقانونی پێشوودا دیوانێك هەبوو پێی ئەوترا دیوانی تەدوینی قانونی، ئەم مجلسی ئیستیشاریە کە ئێستا دانراوە جێگای ئەو دەگرێتەوە، فەتاوی قانونی دەردەکات، ئەو شتانەی کەوا غموزی هەیە لە ناحیەی قانونی ئەو تەوزیحی لەسەر دەردەکات وەمولزەمیشە بۆ هەموو لایەکانی کە، هەرچەندیشە ئەمە دائیرەیەکی موستەقیلە ئەو دائیرە موستەقیلە خاصە بەو ریعایانەی کە تیایدا دەردەکرێت، من پێم وایە مەجلسی ئیستیشاراتی عولیای ئیقلیم بمێنێتەوە، ناوێکی موناسیبە بۆی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

شێخ فتاح نەقشبەندی فەرموو.

بەڕێز فتاح عبدالله نقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە ئەو شووڕایە نەبێت باشە، چونکە بۆنی برادەرەکانی تری لێدێت زیاتر، ئەگەر ئیستیشاری بمێنێتەوە چ موشکیلەی نیە، ئەگەر نەمێنێتەوە مجلس الاعلی لوزارە العدل ئیقلیمەکەی لابەین لاعلایەکەی بۆ وەزارەتی عەدل چ موشکیلەی نیە ئیلا ئیستیشاری بێت موشکیلەی نیە، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵا کاك فاروق من رەئیەکت دەدەمێ، ئەمن پێم وایە ناوەکە غەڵەتە، مجلس استشاری هەر ناوەکە غەڵەتە چونکە جێی تەدوینی قانون ناگرێتەوە، ئەو موهیماتەی کەپێی سپێراوە لەقانون ولەو شتانە بەحەقیقەت هیچی ئیستیشاری نابێت، ناوێکی ترتان لێ بنایە.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشێکی ئێشەکانی ئەوەی دیوانی تەدوینی قانونی دەیکات وەکو ئێستا کاك عومەر ئیشارەتی پێدا، بەشێکی تریشی مەسائیلی مەحاکمی ئیداری وئەوانەیە،کە دادەمەزرێت، بۆیە ئەو ئیشەی کەوا عیلاقەی بەمەسائیلی قانونیەوە هەیە، کە جێگای تەدوینی قانونی پێشان دەگرێتەوە، ئەوە مەجلسی ئیستشاریە ئەو مەجلسە، بۆیە من پێم وایە ناوەکەی ناوێکی باشە مجلسی ئیستشاری، بەڵام ئەعلاشی لەگەڵ بێت، بەڵام هەرێمی ناوێت، چونکە ئەو مجلسە هی وەزارەتی عەدلە وەزارەتی عەدلیش بۆخۆی عائیدی هەرێمی کوردستانە، پێویست ناکات ناوی بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك نوری فەرموو.

بەڕێز د. نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بەو ناوە لەساڵی 1992دا بەبڕیاری ئەم پەرلەمانە دەستەیەك دروستکرا بەناوی دەستەی قانونی باڵا، ئەرکی سەرەکی ئەو دەستەیە ئەوە بوو کەوا پرۆژەی قانونەکان بۆ پەرلەمان ئامادە بکەن، لەهەمان کاتیشدا وەکو ڕاوێژکارێك بێت بۆ حکومەت وپەرلەمان، بەڵام ئێستا ئەرکی ئەم دەزگا نوێیە ئەوەیە پرۆژەی قانون بۆ وەزارەتی عەدل ئامادە بکات، کە لەهەمانکاتیشدا ئەرکی قەزای ئیداریش ئەبینێت، کەواتە ئەبێ ناوێکی بۆ بدۆزینەوە کە بگونجێت لەگەڵ ئەو دوو ئەرکە تازەیە، دیوانی تەدوینی قانونیە لەهەمانکاتیشدا ئەرکی قەزای ئیداریش ئەبینێت، ناکۆکی لەبەینی وەزارەتەکان روو دەدات، لەنێو هەندێك وەزارەت لەگەڵ سەرۆکایەتی ئەنجومەندا ئەم دەستەیە بڕیاری لەسەر ئەدات وبەکلایی ئەکاتەوە، بۆیە وا ئەزانم ئەگەر ناوی دەستەی یاسایی بێت، ئەوە وابزانم کافیە ئەتوانین بڵێین بەهەردوو ئەرکەکە هەڵدەستێت، ڕاوێژکاری وەزارەتە وپرۆژەی قانونەکان ئامادە دەکات، لەهەمان کاتیشدا ئەرکی وەزارەت ئەرکی قەزای ئیداریش ئەبینێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵاڵ حەلێکی وەسەت ئەوەیە ناوەکەی مجلسی ئیستیشاری بێت، دوایی کە قانونەکەمان موناقەشە کرد، چ ناوێکی وەرگرت لەکۆتاییدا خاڵێکی تێدا دەبێت، قانون وەزارەتی عەدل دەبێت بڕگەی ئەوەندە، ئەو ناوەی دەخەینە ناو، لەبەر ئەوە ناوەکەی دەکەینە المجلس الاستشاری بێ ئیقلیم وئەو شتانە بێ ئەعلاش، دوایی لەقانونەکە کەموناقەشەمانکرد صیغەی نیهائی چی وەرگرت، ئەوەش هەمواردەکرێتەوە، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بوزو هرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێشنیار دەکەم ناوی ئەو هەیئەتە بکرێتە المجلس القانونی الاعلی، هەم ئینزیبات ئیداری لەخۆ دەگرێت، هەم ئەوەی کە دکتۆر نوری باسی کرد، یەعنی کە هەیئەتێکی راوێژکاری بوو، چۆن قەزای ئیداری تێدایە، بەڵام مجلس قانون الاعلی پێم وابێ هەمووی لەخۆ دەگرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەزانی چۆنە ئێمە پرۆژەیەکمان بۆ هاتووە لەلایەن حکومەتەوە کەی ئەو پرۆژەیەمان موناقەشە کرد، چ ناوێکمان لێنا ئەو ناوە تەسبیت، دەبێت ئەو قانونەی ئێستا هەمواردەکرێت، کاك بارزان چیت هەیە فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەعێراقدا پێم وابێ مجلسی شووڕای دەولەی پێ ئەڵێن، ئەوەی کەبەو ئەرك ومهامە هەڵدەسێت، ئەکرێ لەسەر هەمان ناو بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەهەرحاڵ هەر شتێکی عێراق هەبێت دەکرێ ئەوە، هەر ئەمڕۆ دوو شتمان دۆزییەوە کە خەڵەلی تێدا هەیە، بەهەرحاڵ مجلسی ئیستشاری ناو لێ دەنێین هەتاکو قانونەکەی تر ئیقرار دەکەین ئەو کاتە دەیگۆڕین، بەو گۆڕانکارییەی کەلەسەر ئەو ناوەی کردمان واتە مجلس شووراکە دەبێتە المجلس الاستشاری دەیخەمە دەنگەوە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، تکایە بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: ئەنجومەنێك لە وەزارەت پێکدێت پێی دەگوترێت (ئەنجومەنی وەزارەتی داد)و لەمانە پێك دێت:

1-وەزیر: سەرۆکە.

2- بریکاری وەزارەت: جێگری سەرۆکە.

3- سەرۆکی ئەنجومەنی راوێژکاری گشتی: ئەندامە.

4- سەرۆکی داواکاری گشتی: ئەندامە.

5- بەڕێوەبەری گشتی داد: ئەندامە.

6- بەڕێوەبەری گشتی تۆمار کردنی خانووبەرە: ئەندامە.

7- بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگە دادییەکان: ئەندامە.

8- بەڕێوەبەری گشتی چاکسازی گەورەو منداڵان: ئەندامە.

دووەم: مەرجە بەڕێوەبەری گشتی خاوەن بڕوانامەی زانکۆ بێت لە یاسا, یان هاوشانی و خاوەن شارەزایی و خزمەتێك بێت لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت.

سێیەم: ئەنجومەن مانگانە لەسەر بانگهێشتی سەرۆك جارێك کۆ دەبێتەوەو لە کاتی نەهاتنیشی جێگرەکەی جێی دەگرێتەوە.

چوارەم: نیسابی بەستنی ئەنجومەن بە ئامادە بوونی دوو لەسەر سێی ئەندامانی تەواو دەبێت و بڕیارەکانی بە زۆرینەی دەنگی ئەندامە ئامادە بووەکان دەدرێت و لە کاتی یەکسانی بوونی دەنگەکانیش ئەو لایەنە پەسند دەکرێت کە سەرۆکی لەگەڵدایە.

پێنجەم: ئەنجومەن سکرتێرێکی دەبێت کە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت لە یاسا و کاروباری ئەنجومەن رێك دەخات.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێنجەم/ ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی حەوتەمەوە هەیە لە پرۆژەکەدا و کە دەبێتە ژمارە (ماددەی پێنجەم) لێژنە پێشنیاز دەکات بەم شێوەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: ئەنجومەنێك لە وازارەت پێکدێ پێی دەگوترێ (ئەنجومەنی وەزارەتی داد) و لە مانە پێکدێ:-

1- وەزیر: سەرۆك.

2- بریکاری وەزارەت: ئەندامە و لە کاتی ئامادەنەبوونی وەزیر سەرۆکایەتی ئەنجومەن دەکات.

3- سەرۆکی ئەنجومەنی شووڕای هەرێم : ئەندامە.

4- سەرۆکی دەستەی سەرپەرشتی داد: ئەندامە.

5- سەرۆکی داواکاری گشتی: ئەندامە.

6- بەڕێوەبەری دادی گشتی: ئەندامە.

7- بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگەکانی داد: ئەندامە.

8- بەڕێوەبەری گشتی پەیمانگەی دادوەری: ئەندامە.

9- بەڕێوەبەری گشتی تۆمارکردنی خانوو بەرە: ئەندامە.

دووەم: ئەنجومەن لە مانگێکدا جارێك کۆبوونەوەیەکی ئاسایی دەبەستێ و سەرۆك بۆی هەیە بە شێوەیەکی نائاسایی داوای بەستنی بکات هەر کاتێك پێویستی بەوە هەبوو.

سێیەم: ئەنجومەن بە سەرۆکایەتی سەرۆك یان جێگرەکەی لە کاتی ئامادەنەبوونی و بە ئامادەبوونی دوو لەسەر سێی ئەندامان کۆدەبێتەوە و بڕیارەکانی بە زۆرینەی دەنگی ئەندامە ئامادەبووەکان دەردەچێ و لە کاتی یەکسانی بوونی دەنگەکان ئەو لایەنە پەسەند دەکرێ کە سەرۆکی لە گەڵدایە.

چوارەم: ئەنجومەن سکرتێرێکی دەبێ کە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی لە یاسادا هەبێ، کاروباری ئەنجومەن رێك دەخات و خشتەی کارەکانی ئامادە دەکات و بە ئەندامەکانی رادەگەیەنێ و پوختەی ئەو قەزییانە دەکات کە خراونەتە بەردەمی لە گەڵ گەیاندنی بڕیارەکانی داو چەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خامساً/ أما فيما يتعلق بالمادة السابعة من المشروع والتى ستصبح برقم المادة الخامسة فتقترح اللجنة صياغتها كالآتي:-

المادة الخامسة:

أولاً: يشكل في الوزارة مجلس يسمى بـ(مجلس وزارة العدل) و يتكون من :

1- **الوزير/ رئيساً.**

2- **وكيل الوزارة: عضواً و يرأس المجلس في حالة غياب الوزير.**

3- **رئيس مجلس شورى الاقليم - عضواً.**

4- **رئيس هيئة الاشراف العدلى ـ عضواً.**

5- **رئيس الأدعاء العام – عضواً.**

6- **مدير العدل العام – عضواً.**

7- **مدير عام الدوائر العدلية – عضواً.**

8- **مديرعام المعهد القضائى – عضواً.**

9- **مدير عام التسجيل العقارى – عضواً.**

ثانياً: يعقد المجلس أجتماعاً أعتيادياً مرة واحدة في الشهر وللرئيس دعوته للانعقاد بصورة أستثنائية كلما دعت الحاجة الى ذلك.

ثالثاً: ينعقد المجلس برئاسة الرئيس أو نائبه عند غيابه وبحضور ثلثي أعضائه ويتخذ قراراته بأغلبية الأعضاء الحاضرين وعند تساوى الأصوات يرجح الجانب الذي فيه الرئيس.

رابعاً: يكون للمجلس سكرتير حاصل على شهادة جامعية أولية في القانون، ويتولى تنظيم أعمال المجلس وتحضير جدول أعماله و تبليغها الى الأعضاء وتلخيص القضايا المعروضة عليه وتبليغ قراراته و يعاونه عدد من الموظفين.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەلەن سێیەم دەبێتە رئیس مجلس شوری الاقلیم بەپێی ئەوەی تەعدیلمان کرد، ئەمەش دەبێتە رئیس مجلس الاستشاری، چاکی بکەن لای خۆتان ئیزافەی مدیرعام المعهد القضائی کرایە، رئیس هیئة الاشراف العدلیش ئەوەش ئیزافە کراوە، ئەگەر کەس قسەی لەسەر نیە دەیخەمە دەنگەوە، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت مدیریەی عەدلی عام تەرجومەی حەرق کراوە بووبە مدیری گشتی ئیدارە بەلام پێم وایە بەڕێوەبەری دادی گشتییە، خۆی مەفروزە بوترێت بەڕێوەبەری گشتی داد، ئەگەر چاك بکرێت پاش وپێشی تێدایە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو گەلاوێژ خان.

بەڕێز گەلاوێژ شابا حجی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەهەموو وەزارەتەکان راوێژکارمان داناوە تەنها لەوەزارەتی داد نەبێ ناوی هیچ راوێژکارێك نەهاتووەو دیاریش نەکراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە بەو ئیعتیبارەی کەوا هەموویان قانونین، ئەگەر کەس قسەی نیە موقتەرەحی لیژنەی قانونی دەخەمە دەنگەوە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ وەرگیرا تکایە بۆ ماددەی دوایی.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی هەشتەم: ئەنجومەن ئەم ئەرکانە دەگرێتە ئەستۆ:

1-دانان و وتووێژ کردن لەسەر ئامانجی گشتی پلانی سالانەی وەزارەت و بڕیاردان لەسەری.

2- ئامادە کردنی بودجەی وەزارەت و میلاکی.

3- لێکۆڵینەوە لەو پێشنیازانەی کە تایبەتن بە دامەزراندن, یان هەڵوەشاندنەوە, یان لێکدانی فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت.

4- لێکۆڵینەوە لەو بابەتانەی کە وەزیر بۆی دەنێرێ.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

شەشەم / ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی هەشتەمی پرۆژەکەوە هەیە کە دەبێتە ژمارەی (ماددەی شەشەم) بەپێی پێشنیازی لیژنەکەمان، پێشنیاز دەکەین بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی شەشەم: ئەنجومەن ئەم کارانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ :-

1- دانانی سیاسەتی گشتی وەزارەت و دەرخستنی ئامانجەکان و پلانی سالانەی لەبەر رۆشنایی حوکمەکانی ئەم یاسایە و دەستنیشانکردنی بنەما یاسایی و کارگێڕیی و دارایی و ئابووری و هونەری کە دەیەوێ لە وەزارەتدا پەیڕەو بکرێت بە جۆرێکی وا سیاسەتی حکومەتی هەرێم دەربڕێ و ئەوەی بە باشی دەزانێ لە راسپاردەکان لە بارەیەوە پێشکەش بکات.

2- ئامادەکردنی بودجەی وەزارەت و میلاکەکانی و پێشکەش کردنی ئەو راسپاردانەی بە باشی دەزانێ لە بارەیانەوە.

3- لێکۆڵینەوە لە پێشنیازی تایبەت بە لە نوێ دانان یا هەڵوەشاندنەوەی یاخود لێکدانی فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت بۆ باشکردنی توانای کارکردنی وەزارەت.

4- پێکهێنانی لێژنەی هەمیشەیی یان کاتی لە ناو ئەندامانی ئەنجومەن بۆ لێکۆڵینەوە لە پێشنیازەکان و ئەو کێشانەی کە رێگە لەبەر دەم کاری دەزگاکانی وەزارەت و فەرمانگەکانی دەگرن یاخود بۆ ئەنجامدانی هەندێ لەو کارانەی کە پێی سپێردراوە.

5- لێکۆڵینەوە لەو کێشانەی کە وەزیر دەیان نێرێ.

6- لێکۆڵینەوە لەو پرۆژە یاسایانەی کە وەزارەت پێشنیازیان دەکات.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سادساً/ أما فيما يتعلق بالمادة الثامنة من المشروع والتى ستصبح برقم المادة السادسة حسب مقترح لجنتنا، نقترح صياغتها كالآتي:-

المادة السادسة يتولى المجلس المهام التالية:-

1-رسم السياسة العامة للوزارة وبيان أهدافها والخطة السنوية في ضوء أحكام هذا القانون وتحديد الأسس القانونية والإدارية والمالية والأقتصادية والفنية التى يرى أتباعها في الوزارة بما يحقق وسياسة حكومة الاقليم وتقديم ما يراه من توصيات بشأنها.

2- إعداد موازنة الوزارة وملاكها وتقديم مايراه من توصيات بشأنها.

3- دراسة المقترحات الخاصة باستحداث أو إلغاء أو دمج الدوائر التابعة للوزارة لتحسين كفاءة أداء الوزارة ودوائرها.

4- تشكيل لجان دائمة أو موقتة من بين أعضاء المجلس لدراسة المقترحات والمشاكل التى تعترض عمل أجهزة الوزارة ودوائرها أو للقيام ببعض المهام الموكلة اليها.

5- دراسة القضايا التى يحيلها اليه الوزير.

6- دراسة مشاريع القوانين التي تنوي الوزارة اقتراحها.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، وەڵاّ من پێش ئەوەی موناقەشە بکەین پێم وایە سێیەم زیادە، چونکە لەشوێنێکی تردا هەیە، بۆ وەزارەت هەیە استحداث أو إلغاء أو دمج بکات ئەوە ئەگەر شەتبی بکەن باشە، ئەگەر موافقن بۆ شەتبی لێژنەی قانونی چوارو پێنجیش تەوحید بکرێت، بە ئیزافەی ئەخیری لە چوارەمدا، دراسة القضايا التى يحيلها اليه الوزير، پێویست ناکات تۆ فەقەرەیەکی تایبەت دابنێیت، ناکرێت دەبێ لەگەڵ فەقەرەی چوار بێت، ئەگەر موافقن یەعنی چوار وپێنج یەك دەگرێتەوە، سێش نامێنێت بۆ ئەوەی زۆر موناقەشەی لەسەر نەکرێت، کەس مولاحەزەی هەیە بێجگە لەو مولاحەزاتانەی کە لەجیاتی ئێوە وتم، بەو دوو مولاحەزەیە واتە سێیەم لێژنەی قانونی سەحبی کرد پێویست ناکات بیخەمە دەنگەوە، چوارەم وپێنجەمیش تەوحید

کران، بۆ ئەوەی لەچوارەمدا بنووسرێت دراسة القضايا التى يحيلها اليه الوزير، ئێستا ماددەکە بەهەموو ئەو تەعدیلەوە دەخەمە دەنگەوە کێ لەگەڵدایە؟ کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بڕۆن بۆ ماددەی دواتر تکایە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنەی یاسایی لەگەڵ جەنابی وەزیر کە کۆبوونەوە مولاحەزەی کرد کە ماددەی یازدەم دەبێ ببێتە ماددەی حەوتەم، بۆیە ئێمە ئێستا ماددەی یازدەم دەخوێنینەوە بۆ ئەوەی موناقەشە بکرێت کە جێگەکەی غەڵەت بوو گۆڕیمان هێنامانە ژمارە حەوتەم، ئەگەر ئەمر بکەن ئاوەها دەیخوێنینەوە.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یازدەم: کارمەندانی دادگاکانی پێداچوونەوە (ئیستئناف) لە هەرێم بەستراونەتەوە بە وەزارەت جگە لە دادوەرەکان, بە مەرجێك لە رووی کارگێڕییەوە لە ژێر سەرپەرشتی سەرۆکەکانی دادگا ناوبراوەکان بن.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

حەوتەم/ ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی یازدەمەوە لە پرۆژەکە هەیە، کە دەبێتە ژمارەی (ماددەی حەوتەم)، لێژنە پێشنیاز دەکات بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی حەوتەم: {سەرۆکەکان و دادەورەکانی دادگای تێهەڵچوونەوە (استئناف) لە هەرێمدا لە رووی کارگێڕیی و رێکخستن بە وەزارەتەوە دەبەسترێنەوە بە مەبەستی رێکخستی کاروباری کارگێڕیی و دادگاکان و دەزگا داییەکان و هەماهەنگی لەم بارەیەوە لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری دەکرێت}.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سابعاً/ أما فيما يتعلق بالمادة الحادية عشرة من المشروع و التي ستصبح برقم المادة السابعة تقترح اللجنة صياغتها كالآتي :- المادة السابعة {يرتبط رؤساء و قضاة محاكم الاستئناف في الاقليم بالوزارة من الناحية الادارية و التنظيمية بهدف تنظيم امور ادارة المحاكم و الاجهزة العدلية و يتم التنسيق بشأن ذلك مع رئيس مجلس القضاء}.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو موقتەرەحەی لیژنەی یاسایی زیاتر شەرحی کردووە، ماددەی یازدەم دەبێتە ماددەی حەوت، کەس مولاحەزەی لەسەری هەیە، کاك صلاح سەرۆکی مەحکەمەی تەمییز رەئیت لەسەری هەیە فەرموو.

بەڕێز صلاح احمد یعقوبی/ سەرۆکی دادگای تەمییز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەڤدەم لە قانونی سوڵتەی قەزائی ژمارە (14)ی ساڵی 1992 تەحدیدی سەلاحیاتی سەرۆکی محکەمەی ئیستیئناف کردووە، یەك لەسەلاحیەتەکانی (ادارة اعمال المحکمة)یە، ئەو ماددەیە بەو نەوعە صیاغەکەی بێت یرتبگ رۆساو و قچاە محاکم الاستئناف فی الاقلیم بالوزارە من الناحیە الاداریە و (التنظیمیة)، موناقیزە لەو قانونەی کە ئێستا مەفعولە، یەعنی صیاغەتەکەی بگۆڕن باشترە وە تەکریسی مەبدەئی سوڵتەی قەزائی دەکات، ئیستقلالیەتی سوڵتەی قەزائی لە سوڵتەی تەنفیزی دەکات، لەقانونی سوڵتەی قەزائی سەلاحیەتی سەرۆکی محکمە رەقەم حەڤدە، ئەوە موناقیزی ئەو ماددەیە، ئەگەر بەو نەوعە صیاغەی بکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

موقتەرەحت چیە کاك صلاح.

بەڕێز صلاح احمد یعقوبی/ سەرۆکی دادگای تەمییز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من ئێستا کەخوێندیانەوە مولاحەزەی ئەوەم کردووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو مامۆستا کاکە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستاکەش لەناحیەی ئیدارییەوە هەموو موەزەفینی محاکمی ئیستیئناف لەڕێگەی سەرۆکی محکمەی ئیستیئنافەوە رەبتە بەوەزارەتی عەدلەوە، تەنها محاکم وشتەکان رەبتە بەمەجلسی قەزاوە، بەڵام ئەوانی تر هەموویان رەبتن بەوەزارەتی عەدلەوە لە ڕێگەی محکمەی ئیستیئنافەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من هەر لەسەر تێبینیەکەی پێشووم، ئێستا ئەم نوقتەیە تەبیعی لەمحاکمی ئەمریکی ئموری ئیداری و فەنی ئەو حاکمانە ئەیبەن بەڕێوە کە تەعین کراون، عادەتەن ئەوانە پێیان ئەوترێت، ماجستریك، ماجستریك ناتوانێت لەمەحکەمە دەوری محاکم ببینێت، تەنها ئوموری مەحکەمەی ئیداری وفەنی ئەوانە ئەیبەن بەڕێوە، لە واقیعدا ئسلوبەکەیان هی ئەوەیە کەوا عەدالەت شێوەی خۆی وەربگرێت، ئەو کەسانەش

کەدەور ئەبینن لەمەوزوعەکەدا زیاتر حاکمن، تەبیعی حاکمی تەعین کراون کە ئەو دەورە ئەبینن، حاکمی تەبیعی جەج ئەوە دەوری مەحکەمەو ئەو شتانە ئەبینن هەر تەنها وەکو تێبینیەك.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر شتێکی تەوفیقیمان بدەیە رێك بکەون لەسەری.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وانیە تەناقوزێکی وا هەبێت لەو مەسئەلەیە، هەروەکو ئێستا جەنابی مامۆستا کاکە فەرمووی سەرۆکی مەحکەمەی ئیستیئناف هەموو ئیشی ئیداری بەڕێوەدەبات چ لەنەقڵی موەزەفین وهی حوکام وئەو شتانە بەبێ ئەوەی رێ لەوەزارەتی داد بگیرێتن، مەسەلەی کاروباری دادوەرانیش ئەوە بەتەئکید عائیدی ئەنجومەنی قەزائیە، تەنها ئەو ماددەیە بۆ ئەوە هاتووە، کە رەبتێکی هەبێت لە رووی ئیداری وتەنزیمیەوە بەو مەسائیلانەی کەوا وەزارەتی داد بتوانێ سەرپەرشتی بکات، بەڵام نەلە دەسەڵاتی ئەنجومەنی قەزائی کەم دەبێتەوە نە لەدەسەڵاتی سەرۆکی مەحکەمەی ئیستیئناف، ئێستاش هەروایە، یەعنی سەرۆکی مەحکەمەی ئیستیئناف لەزمنی مەشروعی پێشەوەو لەزمنی ئەم قانونەی ئێستاش کەهەیە، دەسەڵاتی خۆی بەتەواوەتی بەکار دەهێنێت، لەو مەحاکمانەی کەلەژێر دەستێیەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس مولاحەزەی نیە کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەسەر ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی من پێشنیاری ئەوە دەکەم کەوا تەنها سەرۆکەکان وەدادوەرەکانی لێ لابچێت وبەناوی دادگای پێداچوونەوە واتە ئیستیئناف بڕگەکە دابڕێژرێتەوە، تەنها خودی وشەی سەرۆکەکان وەدادوەرەکانی لێ لابچێت لە بڕگەکەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە چ موقتەرەحتان نیە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستاکە تەبعەن دەسەڵاتی دادوەری پرۆژەکەی لەبەردەستدایە، کاتێ کەپرۆژەی دەسەڵاتی دادوەری گفتوگۆی لەسەر دەکرێت، تەبعەن ئیستیقلالی تەواویان دەدرێتێ کەوا رەبتیان نامێنێ لەگەڵ وەزارەتی عەدل، ئەو کاتە دەتوانین هەموو شتێك بکەین ورەبتیان نەهێڵین بە موەزەفینیشەوە، بەڵام ئێستاکە حالیەن رەبتیان هەیە ناتوانین لێکیان جیاواز بکەینەوە، چونکە ناتوانن ئیدارەکە ئەوە بکەین، تەنها دەبێ تەنزیماتێکی تایبەتیان بۆ بکرێت، ئەوجا دەتوانن ئەو رەبتە نەمێنێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

كاك صلاح ئەگەر ئەو جوملەیە ئیزافە بکەین لە ماددەکە دەیخوێنمەوە: یرتبط رؤساء وقضاة محاكم الاستئناف في الاقليم بالوزارة من الناحية الادارية والتنظيمية بهدف تنظيم امور الادارة والمحاكم والاجهزة العدلية ويتم التنسيق بشأن ذلك مع رئيس مجلس القضاء مع ضمان استقلالية القضاء.

بەڕێز صلاح احمد یعقوبی/ سەرۆکی دادگای تەمییز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لۆ بالتنسيق مع رئيس مجلس القضاء بێت، دەبێ (بالتنسيق مع رئيس محكمة استئناف) بێت، یەعنی سەرۆکی محکەمەی مختص ئەو مەعلوماتی زیاترە لە موەزەفینی خۆی وە لەناحیەی ئیداری وتەنزیمی مەحکەمەکەی خۆی، یەعنی بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی قەزا مەشغول بکەین بە ئیشی دی، خۆی ئیشی زۆرە سەرۆکی مەجلسی قەزا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر جەنابی وەزیر موافق بێت خۆ ئەوە راستە خۆمان وتوومانە رؤساء وقضاة محاكم الاستئناف. فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خۆی چ لە مەسەلەکە ناگۆڕێ، بەڵام ئێمە ویستمان هەیبەتی مەجلسی قەزا بەڕاستی لەو مەسەلەیە زیاتر دەربکەوێت، ئەوەیە مەوزوعەکە ئەگەرنا بەتەئکید ئێمە وەکو وەزارەتی عەدل هیچ وەختێك هیچ ئیشێك ناکەین ئەگەر لەزمنی ئیشەکانی سەرۆکی مەحکەمەی ئیستیئناف بێت، ئەگەر مشاوەرەی پێ نەکەین و لەوێوە ئیقترَاحەکانمان بۆ نەیەت، ئێمە وەکو وەزارەتی داد حەق نادەینە خۆمان حەتا ئەگەر لەقانونیش دەقمان هەبێت، بەڵام لەبەر ئەوەی کە ئیمانمان بەمەبدەئی ئیستقلالیەتی قەزا هەیە، ئەو حەقە نادەینە خۆمان تەداخول لە ئیشوکاری قەزا بکەین، هەر ئیشێکیش بکەین ئێستا بەتەنسیق لەگەڵ سەرۆکی محکەمەی ئیستیئناف دەیکەین، دائیمەن ئیقترَاحاتەکە لەوانەوە دێت، ئێمە ئیستیشارەیان پێدەکەین، بەڵام ئێمە کە دەڵێین مجلسی قەزا مەقسەدمان ئەوە بوو زیاتر هەیبەت بدەینە شتەکە، بەنیسبەت ئێمە هیچ موشکیلەیەکمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو كاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەو پێشنیارەی کەوا دەگوترێت یرتبط رؤساء وقضاة محاكم الاستئناف بالوزارة وەدەڵێن تەنیسقیش هەر لەگەڵ رؤساء محاكم الاستئناف پێم وایە ئەوە جۆرێك لەگەڵ داوای لێبووردنم تەناقوزی تێدایە، یەعنی خۆی ئیرتیباتی پێوە دەكات، دوایی خۆشی تەنیسیقی لەگەڵ دەكات، ئەوەناكرێت دوایی حەز دەكەم سەرنجی برادەران رابكێشم بۆ خاڵێك، ئەویش ئەوەیە دەڵێت من الناحیة الاداریة والتنظیمیة، ئموری تر یەعنی تەعین كردنی قازی، تەرقیە پێكردن وعقوبەدان هەر لەمەجلسی قەزا دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك صلاح ئەگەر بڵێین (من الناحیة الاداریة والتنظیمیة بهدف تنسیق وتنظیم الامور بالاتفاق مع رؤساء وقضاة محاكم الاستئناف)، ئەوا بزانم داواكاریەكەی تۆ ئەوە دەكات جەنابی وەزیر، ئەگەر ئەو هینەت پێباش بێت پێم وایە ئەوە صیغەیەكی باشە بهدف تنسیق وتنظیم الامور الاداریة بالاتفاق مع رئیس مجلس القضاء، یرتبط رؤساء وقضاة محاكم الاستئناف في الاقلیم بالوزارة من الناحیة الاداریة والتنظیمیة بهدف تنظیم امور الادارة والمحاكم وبالاتفاق مع رئیس مجلس القضاء. ئەوە داواكاریەكەی كاك صلاح دەگەیەنێت بۆ ئەوەی ئیستقلالیەتی مەجلسی قەزا بپارێزرێت، كێ لەگەڵ ئەو تەعدیلەیە بادەستی بڵند بكات تكایە؟ فەرموون كێی لەگەڵدا نیە؟ بەكۆی دەنگ وەرگیرا، بڕۆن بۆ ماددەی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی نۆیەم: وەزیری داد بۆی هەیە رووە لە ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێم بكات بۆ رەزامەندی دەربڕین لەسەر ئینتیدابی دادوەر و دادوەری دادگای تەمییزیشی لەگەڵدا بێت بۆ سەرۆكایەتی یەكێك لە دەزگاكانی وەزارەتی داد.

بەڕێز عبدالكریم ابوبكر مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

هەشتەم/ ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی نۆیەمی پرۆژەكەوە هەیە و كە دەبێتە ژمارەی (ماددەی هەشتەم)، لێژنە پێشنیاز دەكات بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی هەشتەم: {وەزیری داد بۆی هەیە دادوەر ئینتیداب بكات بە دادوەری تەمییزیشەوە بۆ سەرۆكایەتی یەكێك لە دەزگاكانی وەزارەتی داد ئەویش دوای راوێژ كردن دەبێ لە گەڵ سەرۆكی ئەنجومەنی دادوەری لەهەرێمادا}.

بەڕێز محمد صاڵح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ثامناً / أما فيما يتعلق بالمادة التاسعة من المشروع والتى ستصبح برقم المادة الثامنة فتقترح اللجنة صياغتها كالآتي:- المادة الثامنة : {لوزير العدل انتداب القاضي بما في ذلك قاضي في محكمة التمييز الى رئاسة احدى اجهزة وزارة العدل بعد التشاور و التنسيق مع رئيس مجلس القضاء في الاقليم} .

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە، دکتۆرە شوکریە فەرموو.

بەڕێز د. شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من لەسەر یەك وشە تێبینیم هەیە، ئەویش وەزیری داد بۆی هەیە روو لە ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێم بکات بۆ رەزامەندی دەربڕین لەسەر ئینتیداب، ئینتیداب خۆ ئەمە ئینتیدابی بەریتانی نیە، با بڵێین لەدیاری کردنی یان دابین کردنی.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە موصتەڵەحێکی قانونیە، کاك صلاح تۆ مولاحەزەت هەیە لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز صلاح احمد یعقوبی/ سەرۆکی دادگای تەمییز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وابزانم ئەوە بموافقته التحریریة ئەوە دەبێت، یەعنی عزوێك لەمەحکەمەی تەمییز ئینتیداب بکرێت بۆ وەزیفەیەك لە وەزیفەکان کاری ئیداری وەزارەتی عەدل، ئەگەر خۆی رازی نەبێت لێرە موتڵەق ئەو نەصە، موتڵەقی سەلاحیەتی داوە بەوەزیر کەیفی لێ بێت نەقڵی دەکات، بەبێ وەرگرتنی موافقەت، من وا بە جوانی ئەزانم ئەمر بکەن صیاغەکەی وا لێ بکەن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر جەنابی وەزیر موافق بێت ئەوە موقتەرەحێکی باشە.

بەڕێز فاروق جمیل صادق/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من پێم وایە باشترین شت ئەوەیە وبموافقه رئیس مجلس القضاء، ئەوە باشترە لەوەی بە موافەقەتی خۆی، ئیحتیمالی هەیە جاری وا پێویست ئەکات، بەڵام ئەو خۆی موافەقەت ناکات، بەڵام دەسەڵاتەکە لەوەزیری بسەندرێتەوەو موافەقەتی سەرۆکی ئەنجومەنی قەزایی لەگەڵ بێت، ئەوە شتێکی چاکە، یەعنی بەموافەقەتی وەزیری وسەرۆکی ئەنجومەنی قەزا، لەگەڵ ماددەکەی پێشتریش دەگونجێت، ئەویشمان هەر والێکرد.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە وەزیری عەدل بێ لەوەی کە ئیتنیدابی حاکم بکات، بۆ ئەو ئەجهیزانەی وەزارەتی عەدل، ئەتوانێ ئینتیدابی قازی بکات و هەندێ هەیئاتی تریش کە داوای لێ بکرێت بەئیشرافی قازی سەرۆکایەتی ئەو هەیئەیە بکرێت، پێم وایە تەنها هەر وەزارەتی عەدڵ نەبێت، سەلاحیەتی وەزیری تەوسیع بکرێت لەوەدا، هەروەکو لەقانونی سولتەی قەزائی پێشووشدا هەبووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من پێم وایە لەبەر رۆشنایی ئەو مولاحەزەی سەرۆکی دادگای تەمییز و رەئی لیژنەی یاسایی و جەنابی وەزیر پێم وایە باشتر وایە لەگەڵ ماددەکەی پێشوویشدا بگونجێت، وای لێ بکەین لوزیر العدل انتداب القاضي بما في ذلك قاضي في محكمة التمييز الى رئاسة احدى اجهزة وزارة العدل وبموافقة رئيس مجلس القضاء في الاقليم. نەك تشاور وتنسیق، ئەوە باشترە وەکو لەگەڵ ماددەی پێشوودا دەگونجێت، کێ لەگەڵ ئەو تەعدیلەدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ وەرگیرا، تکایە بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دەیەم:

1- ئەرك و تایبەتمەندی و پێکهاتەکانی وەزارەت بە پێڕەو دەست نیشان دەکرێ.

2- وەزیر بۆی هەیە لە کاتی پێویستدا بەڕێوەبەرایەتی و بەش و هۆبە لە نوێ دابنێ, یان لێکیان بدات.

3- وەزیر بۆی هەیە رێنمایی بۆ ئاسانکاریی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نۆیەم/ ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی دەیەمەوە لە پرۆژەکەدا هەیە کە دەبێتە ژمارەی (ماددەی نۆیەم)، لێژنە پێشنیاز دەکات بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

یەکەم: ئەرك و تایبەتمەندیەکانی پێکهاتەکانی وەزارەت بە پێڕەو دەسنیشان دەکرێن.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە بەڕێوەبەرایەتی دیکە یان بەش یاخود هۆبەی وەزارەت لە نوێ دابنێ یاخود لێك بدات یاخود هەڵوەشێنێتەوە بە پێی پێویستی کارەکان لە کاتی پێویستدا.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ. ئەوەش هەر وەکو وەزارەتەکانی دیکەمان لێ کردووە.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تاسعاً/ اما فيما يتعلق بالمادة العاشرة من المشروع و التي ستصبح برقم المادة التاسعة فتقترح اللجنة اعادة صياغتها كالآتي:-

أولاً : تحدد بنظام مهام و اختصاصات تشكيلات الوزارة.

ثانياً : للوزير استحداث أو دمج أو الغاء مديريات أو اقسام أو شعب الوزارة حسب متطلبات عملها عند الاقتضاء.

ثالثاً : للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ أحكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس ئەوە موقتەرەحی لیژنەی قانونی وەکو هەموو وەزارەتەکانی ترەو ئەو ماددەشی هەموارکردووە، مهام واختصاصاتی وەزارەتە، ئەگەر کەس مولاحەزەی نیە دەیخەمە دەنگەوە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەی دواتر تکایە.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دوازدەم: لەئەصڵی پرۆژەکە.

یاسای ژمارە (12)ی سانی 1992ی وەزارەتی دادی هەرێمی کوردستانی عێراق هەڵدەوەشێتەوەو پێڕەو و ڕێنماییەکانی بەپێی ئەو یاسایەی دەرچوون کاریان پێدەکرێ, کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبن, تاکو پێڕەو و ڕێنمایی تر جێیان دەگرنەوە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەیەم/ ئەوەی پەیوەندی بە ماددەی دوانزەمەوە لە پرۆژەکە هەیە کە دەبێتە ژمارە (ماددەی دەیەم)، لیژنە پێشنیاز دەکات بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە: {یاسای(وەزارەتی دادی هەرێمی کوردستان-عێراق)ی ژمارە 12ی سانی 1992و هەموارەکانی هەڵدەوەشێتەوەو پێڕە و ڕێنماییەکانی کە بەپێی ئەو یاسایە دەرچوون دەمێننەوە بەجۆرێك کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبن تاکو دەرچواندنی ئەوەی جێیان دەگرێتەوە، یان هەڵوەشاندنەوەیان}.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

عاشراً/ اما فيما يتعلق بالمادة الثانية عشرة من المشروع و التي ستصبح برقم المادة العاشرة فتقترح اللجنة صياغتها كالآتي :- يلغى قانون وزارة العدل لأقليم كوردستان ـ العراق رقم 12 لسنة 1992 و تعديلاته و تبقى الأنظمة و التعليمات الصادرة بموجبة نافذة بما لا يتعارض و احكام هذا القانون لحين اصدار ما يحل محلها أو الغائها.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس ئەم ماددەیەش ماددەیەکی پێویستە بۆ ئیلغا کردنی قانونی پێشوو وتەعدیلاتی و نیزامەکانی ئەوانە بەردەوام دەبێت ئەگەر ئیلغا نەکرابێت، هەتاکو ئەو قانونە دەردەچێت جێگای بگرێتەوە، کێ لەگەڵ موقتەرەحی لیژنەی قانونیە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ وەرگیرا تکایە بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنە پێشنیازی ماددەیەکی نوێی کردووە کە پێویست دەکات ماددەیەکی نوێ بخرێتە سەر پرۆژەکە، بە ژمارەی ماددەی یازدەم، بەم شێوەیە بێت: {کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت کە لە گەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت} ئەوەش لەهەموو وەزارەتەکانی تر عەینی شتمان بەکار هێناوە.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

حادي عشر / تقترح اللجنة اضافة مادة جديدة الى المشروع و برقم المادة الحادية عشرة و بالصيغة التالية: {لا يعمل باي نص قانوني أو قرار يتعارض مع أحكام هذا القانون}.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش صیغەیەکی پێویستە لە هەموو یاسایەکی وەزارەتەکاندا هەبێت، موقتەرەحی لیژنەی یاساییە کە ئیزافە بکرێت کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟ کێی لەگەڵدا نیە؟ بەکۆی دەنگ وەرگیرا، تکایە بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێزدەم: دەبێ وەزیرە تایبەتمەندەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دوازدە/ لیژنە پێشنیاز دەکات ماددەی سێزدەمی پرۆژەکە کە دەبێتە ژمارەی (ماددەی دوازدە)، بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە: {پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن}، ئەوەش هەروەکو یاسای وەزارەتەکانی تیرە.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.